

7 64
1274 p.i. 201.097

AR EESTI RAHVUS-RAAMATUKOGU

ADMINISTRATIIV-ÕIGUSLIK AEGKIRI.

Nr. 31/32 (397/8) | 10. augustil 1929 a. | IX. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.

Tellimise hind: aastas . . . . . Kr. 10.—
 poolaastas . . . . . „ 5.—
 veerandaastas . . . . . „ 2.50

Kohtu- ja siseministriumile alluvatele asutustele ja nende ametnikkudele on tellimise hind:

aastas . . . . . Kr. 8.—
 poolaastas . . . . . „ 4.—
 veerandaastas . . . . . „ 2.—

Üksik number maksab 25 senti.

Toimetuse ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 7-47
 Avatud k. 1/29—1/23. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1

Kuulutuste hinnad:

1/1 lehek. . . . . Kr. 40.—	1/4 lehek. . . . . Kr. 10.—
1/2 „ . . . . . „ 20.—	1/8 „ . . . . . „ 5.—
1/3 „ . . . . . „ 13.50	1/16 „ . . . . . „ 2.50

Tunnistuste kaotuste kuulutused Kr. 1.—
 Lehe eesküljel 75°/o, tekstis 100°/o kallim.

Aadressi muutmise 30 senti.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338
 Jooksev arve Eesti panga Tallinna osak. nr. 543

Sisu: 1) L. Vahter, Eesti kriminaalseadustiku üldosa ülevaade. 2) B. Markovitš, Mõnd tulumaksustamisest. 3) Aks. Mei, Unest arvepidamise seaduse eelnõust. 4) Max Grünwald, Kas on surmavalt vigastatud veel teguvõimelised? 5) Kuritegevus ja ebausku. 6) Nais-väljapressijast. 7) Ametlik osa. 8) Välismailt. 9) Kuulutusi.

Eesti kriminaalseadustiku üldosa ülevaade.

L. Vahter.
(Järg.)

Ainult süüvõimeline isik võib tegutseda süüliselt, kuivõrt puuduvad vastutavust kõrvaldavad asjaolud (vaata järgmine peatükk). Seadustik näeb ette kaks süüvormi: tahtlus (dolus) ja ettevaatamatus (culpa). Süütegu loetakse tahtlikuks, kui süüdlane soovis selle kordasaatmist (otsekohene tahtlus, dolus directus) või süüdlane laskis teadvult sündida tagajärje, millest tingitud selle teo kuritegelikkus (§ 48). Viimane moodustab mitteametlikkuse tahtluse (dolus eventualis). Järelikult mõlema liigi tahtluse ühiseks tunnuseks on kujutlus või teadvus (ef tegu on süütegu). Dolus eventualise juures on see expressis verbis väljendatud, dolus directuse juures on see aga sõnaliselt väljendamatata jäetud eeldusel, et selle vormul sisaldab eneses implicate ka kujutlust, sest

ainult kujutletavat asja võidakse soovida. Otsekohese (dol. dir.) ja mitteametlikkuse (dol. event.) tahtluse vahe seisab ainult selles, et esimese juures oli süütegu teo motiiviks (süüdlane soovis selle kordasaatmist), teise juures võib süütegu olla süüdlasele kas ükskõikne või koguni vastumeelt, kuid ta saadab selle korda siiski teiste eesmärkide saavutamiseks, mis võivad olla kuritegelised või ka mitte kuritegelised, tähendab teo motiiviks on siin mitte süütegu, see on vaid teise motiveeritud teo kaasaskäivaks nähtuseks, tagajärjeks. Näide: A laskis oma laskeosavuse demonstreerimiseks B pihta, nähes ette, et selle tagajärjeks on B surm. Teo motiiviks on laskeosavuse näitamine, et võib olla käelöömisel mitte kaotajaks jääda, mis ei ole iseenesest sugugi süütegu.

kuid A toimib tahtlise süüga (dol. event.) B surm võib olla A-le koguni soovimatu, surma ette nähes, kuid laskeosavuse näitamises mitte loobudes. Teine näide: A tappis B röövimise otstarbel. Siin on teo motiiviks varanduse võtmine seadusevastaselt, mis on iseenesest süütegu, tapmine on A-le vaid paratamatu pahe, mille ta varanduse võtmine võimatu; A tegutseb tapjana mitteotsekohese tahtlusega.

Teiseks süüvormiks on ettevaatamatus (culpa). Süütegu loetakse ettevaatamatuks, kui süüdlane seda ette ei näinud (teadvuseta ettevaatamatus, negligentia), ehk seda küll võis ja pidi nägema, samuti siis, kui ta ette nägi tagajärje, millest tingitud selle teo kuritegelikkus, kuid kerge-meelselt eeldas seda tagajärge ära hoida (teadlik ettevaatamatus, luxuria) (§ 48). Nagu sellest definitsioonist selgub, on luxuria väga sarnane dolus eventualisele, mõlemate ühiseks tunnuseks on tagajärje ettenägemine (kujutus), kuid esimene erineb teisest sellega, et luxuria juures kordasaatja eeldas seda kõrvaldada ükskõik mis põhjusel, kas väliste asjaolude, või isikliku osavuse, teadmiste j. t. asjaolude tõttu, kuna dolus eventualise juures see eeldus puudus. Näide sama, mis dolus eventualise juures laskjaga, selle vahega, et A eeldas oma erilise laskeosavuse tõttu tabada ainult B mütsi, kuid kuul sattus pähe, põhjustades B surma.

Teise liigi ettevaatamatuse (negligentia) tunnuseks on puhtnegatiivne asjaolu — süüteo tagajärgede mitte ettenägemine (kujutluse puudumine), kuid vastavalt teo kordasaatja isiklikele võimetele võis tema tagajärge ette näha (subjektiivne kriteerium) ja tarviliku tähelepanu juures oma tegude suhtes, mida seadus igalt isikult nõuab, oleks pidanud seda ette nägema (objektiivne kriteerium).

Tahtlus on raskem süüvorm kui ettevaatamatus, seepärast näeb seadus ette tahtliku süüteo eest reeglipäraselt raske ma karistuse. § 48. on öeldud „rasked kuriteod on karistatavad ainult tahtliku süü olemasolul“. Siit ei tule järeldada, et objektiivselt rasked kuriteod (mis karistatavad surmanuhtlusega või sunnitööga) jäävad karistamatuks, kui need korda saadetakse ettevaatamatusega, mis oleks täielik absurd. Selle iseärase redaktsiooniga on tahetud vaid öelda, et surmanuhtlus ja sunnitöö pannakse peale ainult tahtliku süü korral, mispärast tahtluse tähendamine

eriosa koosseisudes, kus sanktsiooni osas on eelnimetatud karistused, muutub üleliigseks. Neis on igal pool eeldatud tahtlus. Kuriteod on karistatavad tahtliku süü olemasolul, ettevaatamata süü olemasolul, aga ainult seaduses eriti ettenähtud juhtudel. Üleastumised on karistatavad mitte ainult tahtliku süü, vaid ka ettevaatamata süü olemasolul, arvatud välja seaduses eriti ette nähtud juhud (§ 48).

Tähendab, kui vangistusega seotud süüteo koosseisus (kuriteos) ei ole nimeetatud süüvormi, siis on eeldatud tahtlus, kui seal on tähendatud süüvormina ainult ettevaatamatus, siis langeb tahtliku süüteo kohaldamine sellele koosseisule ära. Kui rahatrahviga või arestiga seotud süüteo koosseisus (üleastumises) puudub süüvorm, siis langevad karistuse alla selle järele niihästi tahtlikud kui ettevaatamatud süüteod, kui on tähendatud ainult üks süüvormidest, siis ei ole teine süüvorm selle koosseisule kohaldatav (näitena §§ 430, 583). Siinjuures peab tähendama, et mõned süüteod on võimalikud iseenesest ainult tahtluse olemasolul ning paljudes koosseisudes on sõna „tahtluse“ asemel tarvitatud sõna „teadvalt“ jne. (näiteks §§ 577, 141 etc.). Üleval on öeldud, et tahtlikud süüteod on karistatavad reeglipäraselt raskemalt, kui ettevaatamatud, kuid erandiks on üleastumised, mis karistatavad mõlemate süüvormide olemasolul, kus seadus määrab (in thesi) ühtlase karistuse.

V. Vastutavust kõrvaldavad asjaolud.

Täiesti süüvõimeline võib tihti tegusid korda saata, mis täieliselt süüteo koosseisule vastavad (koosseisupärased teod) ning näiliselt süüteo objektiivseid tunnuseid sisaldavad, kuid siiski vastutusest vabad on, olgu sellepärast, et puudub teo seadusevastasus või süü. Vastavalt sellele, jagunevad niisugused vastutust kõrvaldavad ajaolud süüd või seadusevastasust kõrvaldavateks asjaoludeks. Ka Eesti uus kriminaalseadustik näeb ette sarnaseid asjaolusid. Siia kuuluvad:

1. J u h u s. Juhuse all mõistab seadus süütegu, mida kordasaatja ei võinud ette näha (§ 42). Selle kordasaatmist ei arvata süüks. Juhuse (casus) olulisteks elementideks on: a) süüteo (vaata süüteo mõiste, peatükk I) teadvuse, kujutluse puudumine, b) selle teadvuse (ettenägemise) võimatus teo kordasaatja isiklikkude võimete (subjekt. kriteerium) ning

täieliku tähelepanu ja ettevaatuse juures oma tegude suhtes, mida nõuab seadus igalt ühelt (objekt. krit.). Niisugusena sarnaneb juhus teataval määral teadvu- seta ettevaatamatusele (negligentia), kus samuti puudub teadvus, erinevad aga sel- lega, et negligentia juures on süüteo ette- nägemine tarvilise hoole juures oma te- gude suhtes võimalik, juhuse juures või- mata. Selle juures tuleb tähendada, et seadus nõuab kõikidelt täit tähelepanu ja ettevaatust oma tegude suhtes, mispärast see nõudmine on kõikidele ühesugune, kuivõrt muidugi mõnele isikule tema eri- liste kohustuste tõttu ei esitata suuremaid nõudmisi (näit. ametnik), süüteo ettenäge- mise juures aga tuleb arvestada igäihe isiklikkude võimetega ja teadmistega, mispärast võib ühe isiku suhtes arvesta- tav juhus teisele arvata süüna negligentia näol.

2. **Su n d.** Sunni all mõistab seadus süütegu, mida kordasaatja ei võinud ära hoida. Siin ei arvata süütegu süüks (§42). Siin näeb kordasaatja süütegu ette, kuid ei suuda seda ära hoida, millejuures sun- ni tekitajaks võivad olla mitmesugused füüsilised asajolud (pimedus, suur vesi, haigus jne.) Psüühiline sund kuulub hä- daohu mõistesse.

3. **Eksitus (error).** Eksituse all mõistab seadus selle asjaolu mittetead- mist, millel põhjeneb teo kuritegelikkus või vastutuse raskendamine. Eksitus kõr- valdab teo või vastutust raskendava asja- olu süüksarvamise (§ 43).

Eksituse tunnuseks on järelikult mitte- teadmine, resp. valestiteadmine, kuid mit- te iga eksitus ei kõrvalda süüksarvamist, viimast kõrvaldab ainult oluline eksitus. Oluline on eksitus ainult siis, kui see puu- tub seadusliku koosseisu ühte ehk mit- met elementi, vastasel korral ei avalda eksitus mingit mõju. Näide: A lasi eksit- use tõttu B asemel C maha (error in ob- ject). Siin on eksitus täiesti tähtsusetu, sest seaduse koosseis (§420) eeldab tap- mise objekti all üldse inimest, aga mitte B või C. Teine näide: A lasi pimedas jänese asemel maha inimese. Siin on eksitus oluline ning kõrvaldab tahtliku teo süüksarvamise, sest jänes ei ole koos- seisuga tapmise objektiks. Oluline eksitus kõrvaldab igal juhul tahtluse, mitte alati aga ettevaatamatuse, viimast kõrvaldab ainult niisugune oluline eksitus, mille tek- kimine oli võimalik täie tähelepanu ja hoole juures oma tegude suhtes, vastasel

korral jääb püsima ettevaatamata süü- tegu. Sellest on tingitud §43 lõpulause, et määrus eksituse kohta ei maksa ette- vaatamata süütegude kohta. Eksitus võib puutuda §43 järele ka süütegu raskenda- vat (kvalifitseerivat) asjaolu, siis kõrval- dab ta ainult raskendava asjaolu süüks- arvamise. Näide: A lasi eksituse tõttu maha oma isa (error in objecto). Objek- tiivselt peaks karistatama laskjat isa taht- likus tapmises krim. sead §421 p. 1 järele surmanuhtlusega või sunnitööga, kuid ka- ristatakse §420 järele, sest et eksitus oli oluline ja puutus koosseisus tähendatud asjaolu. Error in objektile on lähedal n. n. aberratio ictus, kus süütegu teos- tub samuti teise objekti suhtes, kuid mit- te eksituse, vaid väliste asjaolude tõttu. Näide: A sihtis oma isa peale, kuid tuule mõjul tabas kuul B. Siin on tegemist süü- tegude koostusega (vaata peatükk XI), nimelt isa tapmise katse + ettevaata- mata surmamine.

Eksitus võib puutuda seaduse koossei- su faktilist või juriidilist asjaolu (viimane näiteks: asja teisele kuuluvus varguse juures), seadus siin mingisugust vahet ei tee. Juriidiline eksitus kitsas mõttes, mis väljendub teo seadusevastasuse või ka- ristatavuse mitteteadmises, ei vabanda, sest keegi ei või ennast vabandada sea- duse mitteteadmisega (E. V. põhisea- dus § 4).

4. **S e a d u s l i k k o h u s t u s.** Näiliselt süütegu muutub õigusepäraseks, kui tegu on korda saadetud seaduse, või teenis- tuse alal antud käsu täitmiseks, kui käsk on antud sellekohase võimu poolt (a) te- ma võimu piirides (b), kokkukõlas seatud eeskirjadega (c), ja kui ta ei kirjutanud midagi lausa kuritegelikkude ette (d). Nii- sugust tegu ei arvata süüks (§ 44), sest ta kõrvaldab teo seadusevastasuse. Või- mu või ülemuse käsk, mis ei vasta sea- duse vormilistele (a, b, c) või materjaal- setele (d) tingimustele, ei ole kohustav, ning ei kõrvalda süütegu käsutäitja juures.

5. **H ä d a k a i t s e.** Hädakaitse kor- dasaadetud süütegu ei arvata süüks. Doktriini järele kõrvaldab ta teo sea- dusevastasuse. Selle all mõistab seadus tegu, mis saadetud korda hädakaitse ju- res, kaitsja enese või teise inimese isiku- lise või varandusliku hüve vastu sihitud seadusevastase kallalekippumise korral (§ 44). Eeltoodud definitsiooniga on sea- dus annud kõik olulised hädakaitse tun-

nused, millest selgub: a) kallalekippumise ja kaitse subjektideks võivad olla ainult inimesed, olgu süüvõimelised või mitte, b) kaitse objektiks võivad olla kõik isikulised (elu, tervis, vabadus, au) või varanduslikud õigushüved, kuulugu need enesele või teisele isikule, c) kallalekippumine peab olema seadusevastane, kuid ei pruugi olla kuritegeline, d) kaitsja ei või kallalekippujale piiramatult kahju sünnitada, vaid ainult määral, mis vajaline kallalekippumise tagasi tõrjumiseks. Siit järgneb, et seadus lubab kallalekippujale ka kõige raskemat kahju sünnitada (surmamine ninarätiku kaitsel), kui vähem intensiivse kaitse ei suuda kallalekippumist kõrvaldada. Tähendab häda-kaitsel ei ole vajaline kaitstava ja kaitsel rikutava hüvede proportsionaliteedi nõue (teisiti hädaohus, vaata p. 6); selles osas läheb seadusfik suures osas lahku praegu maksvast 1845. a. nuhtlusseadusest, kus lubatakse (§ 1471 p. 1) surmata ainult oma elu, sugulise puhtuse ja naiseau või teise elu kaitsel.

Samuti ei ole nõuetav, et hädaohu oleks teisiti kõrvaldatav (näiteks jooksu läbi), mispärast hädakaitse ei tunne subsidariteedi nõuet (teisiti hädaohus).

Iga üleliigse kahju tekitamine kallalekippujale moodustab hädakaitse piiridest üleastumise, olgu see kaitse liialdamise (üleastumine intensiteedilt) või kaitse ebaõigel ajal tarvitamise teel, kuid on § 45 lõpuosa järele karistatav ainult seaduses eriti ette nähtud juhtudel. Kaitse liialdamisest oli jutt üleval (p. d), kaitse ebaõigel ajal tarvitamine on siis, kui tehakse kahju teisele enne, kui kallalekippumise konkreetne hädaohu märgatav oli, muidugi ei pea selle algust ootama, millal kaitse võib olla juba võimatuks muutub. Ettevaatuse abinõusid võib iseenesest mõista enne tarvitusele võtta. Kaitse ebaõigel ajal tarvitamine on ka siis, kui kahju tekitatakse peale hädaohu möödumist. Seadustiku eriosas on ainult §§ 425 ja 436, kus karistatavaks on loetud tahtlik kallalekippuja surmamine, temale üliraske või raske kehavigastuse tekitamine hädakaitse, kui surm või vigastus ei järgnenud kaitseks elukallalekippumise või vägistamise vastu. Tapmise puhul on karistuse seaduslik ülemmäär 1 aasta vangistust, vigastuse puhul 6 kuud aresti. Seadus on järelikult hädakaitse piiridest üleastumisel kordasaadetud süütegu-

de karistamatusele annud õige laiad, isegi liig laiad piirid. Selle tulemusena jääb karistamatuks: a) mitte ainult ettevaatamata igasugune kahju tekitamine kallalekippujale igasuguse oma või teise õigushüve kaitsel, vaid ka, b) tahtlik surmamine, raske või üliraske kehavigastuse tekitamine kaitse piiridest üleastumisel (ekstsess) elukallalekippumise või vägistamise vastu, c) tahtlik kerge kehavigastamine ja muu vägivald igasuguse õigushüve kaitsel.

6. H ä d a o l u. Hädaolus kordasaadetud süütegu ei arvata süüks. Selle all mõistab seadus tegu, mis saadetud korda enese või teise inimese elu päästmiseks hädaohust, mis tekkis ähvarduse, seadusevastase sündimise või muu põhjuse läbi, ja mida samal ajal muude abinõudega ei saadud kõrvaldada; samuti tegu, mis saadetud korda enese või teise inimese tervise, vabaduse, sugulise puhtuse või muude isikuliste või varanduslike hüvede päästmiseks hädaohust, mis tekkis ähvarduse, seadusevastase sündimise või muu põhjuse läbi, ja mida samal ajal ei saadud kõrvaldada muude abinõudega, kui sealjuures teo kordasaatjal küllalt põhjust oli pidada vähetähtsaks tema poolt sünnitatavat kahju kaitstava hüvega võrreldes (§ 46).

Hädaolu on sisult oma või teise isiku õigushüve päästmine kellegi õigushüvede arvel. Hädaolus oleva tegutsemisel on teine iseloom, kui hädakaitse. Kui viimase juures isik tegutseb ülekohtuse kallalekippumise kõrvaldamiseks seaduslikult, siis tegutseb hädaolus isik oma hüve päästmisel teise isiku hüvede rikkumisega, seadusevastaselt, selle praktiliseks järelduseks on, et hädakaitse ei ole lubatav kaitsja vastu hädakaitset, peale juhtude mil kaitsja hädakaitse piiridest üle astub, hädaolus tegutseva isiku vastu on aga hädakaitse lubatav. Seadus vaid jätab hädaolus tegutsejat karistamata (vabandab), kuid ainult tingimustel: a) et hädaohu ei olnud teisiti kõrvaldatav, milles väljendub subsidariteedi nõue (teisiti hädakaitse), b) et hädaolus tegutsejale teise õigushüve võrreldes oma hüvega paistis olema vähetähtis, milles väljendub hüvede proportsionaliteedi nõue (teisiti hädakaitse). Ainult elu päästmiseks ei ole proportsionaliteet nõuetav, millal hädaolus viibija võib oma elu päästmiseks muu väljapääsu puudusel, paljude teiste elusid võtta. Selles mõttes jaotab § 46

kõik hüved kahte liiki: elu ning teises liigis kõik muud hüved. Esimese päästmisel on nõuetav ainult subsidariteet, teiste juures peale selle veel proportsionaliteet. Hädaohu allikas võib olla väga mitmekesine, niihästi loodusejõud kui inimene, mispärast selle allikate loetlusel seaduses on ainult näitlik tähendus.

Kui hädaolus viibija rikub selle inimese hüvesid, kes on tema hädaolu põhjustajaks, siis muutub tema tegu häda-

kaitseks, kus kaitsja tegutsemisel hoopis laiemad piirid. Arusaadavalt võib hädaolus hädaohu põhjustajaks olla ainult seadusevastane teise isiku tegevus.

Mõnel juhul ei ole isikul õigust hädaohust kõrvale hoida, sellest on tingitud § 46 lõppmäärus, et määrus hädaolu kohta ei maksa juhtudel, kus hädaohu eest kõrvalehoidmine loetakse ise süüteoaks (näiteks sõjas).

(Järgneb.)

Mõnd tulumaksustamisest.

B. Markoviš.

Meie maksuasutiste praktikas tekkis asi, mis kutsus esile teiste põhimõtetiste küsimuste kõrvale ka järgmise, mis omab suure praktilise tähtsuse: kas maksuinspektoril, kui jaoskonna tulumaksu komitee esimehel, on õigus oma äranägemise järgi vaadata läbi tähendatud komitee otsusi maksukohuslase maksustamise asjas, ja kui on, siis missugustel juhtudel ja missugustel tingimustel.

Asi, mis tekitas selle küsimuse, oli oma faktilisest küljest järgmine: keegi isik, kes oli esitanud oma tulude teadaande ja näidanud ära selles teadaandes need summad, mis kuulusid kogutulude summast mahaarvamisele, maksustati vastaval määral tulumaksuga. Kolme aasta möödudes, endise inspektori asemele määrati uus. Viimane, määrates sama isiku maksustamise suuruse järgmiseks aastaks, tuli otsusele, et tema eelkäija oli arvanud välja maksukohuslase puhtatulu summa valesti, sest need tulud, missuguseid maksukohuslane ja ühtlasi ka temaga endine maksuinspektor pidasid kogutuludest mahaarvatavateks, tõelikult ei kuulunud säärasele mahaarvamisele. Seetõttu maksustati maksukohuslane järgneval aastal eelmiste aastatega võrreldes kõrgemal määral ja peale selle maksustati lisandlikult kahe eelmise aasta eest. Maksukohuslane kaebas edasi Tulumaksu Peakomiteele, kes oli sunnitud enne asja sisulist läbivaatamist otsustama küsimuse, kas maksuinspektor on õigustatud asjaoludel, mis on analoogilised käesolevale, vaatama läbi varem tehtud otsusi. Tulumaksu Peakomitee otsustas selle küsimuse jaatavalt. Ta tunnustas jaoskonna komitee tegevuse õigeaks sel põhjusel, et tulumaksu

seaduse § 60 annab jaoskonna komiteele õiguse sääraseks oma otsuste läbivaatamiseks ja muutmiseks.

Kuid siiski tuleb tähendada, et Tulumaksu Peakomitee tegi tähendatud resolutsiooni mitte sedavõrt tulumaksu seaduse otseses mõttes, kuivõrt majanduseministri juhtnööri järgi, mis annab põhjuse arvata, et jaoskonna komiteed on õigustatud tegevusele, mis sarnane ülalkirjeldatule. Tuleb tähendada, et peale Peakomitee otsuse oli veel Riigikohtu otsus tulumaksu seaduse sama § 60 kohaldamise kohta, mis oma põhimõttelt diametraalselt vastupidine ministri juhtnööri, ja et Peakomitee pidas end kohustatuks alistuma ministri, kui oma otsese ülemuse, arvamisele. Küsimus, kas Peakomitee, valides just nimelt selle väljapääsu tähendatud kollisioonile, talitas õieti, pole iseenesest huvitav, kuid ma ei hakka puudutama seda siinkohal, vaid arutan põhimõttelist küsimust, mis minu poolt tähendatud asjas tunnustatud vajeldavaks.

Selleks toon nende kahe paragrahvi, mida on tõlgitsenud majanduseminister ja Riigikohus, sõna-sõnalise sisu ja siis nende tõlgitsused. § 58. „Kui peale komitee otsuse tegemist uued asjaolud ilmsiks tulid, mis asja arutamisel mitte teada ei olnud, siis on komitee esimehed õigustatud järgmise instantsi ees (Peakomitee või Riigikohus) esinema palvega tehtud otsuse maksvusetuks tunnistamise ja asja uuesti arutamisele määramise kohta.“ § 60. „Maksukohuslased, kes maksu määramisel juhtumisi vahele jäänud ehk kes põhjusega maksust vabastatud, ehk jälle vähemas suuruses on maksu alla pandud kui nõuetav, tulevad selle selgumisel

maksu alla täiel määral ehk lisandlikult vahelejäanud aja eest, kuid mitte rohkem kui läinud viie maksuaasta eest.“

Majanduseministri juhtnõor: „Tulumaksu seaduse § 58 kohaldamisel tuleb pidada silmas järgmist: a) selle paragrahvi määrusi tuleb tarviduse korraldadel käsitada ainult nende otsuste suhtes, mis tulumaksu seaduse alused maksualusele juba kuulutatud on; b) peab ilmsiks tulnud olema uus fakt, mitte aga ainult uued põhjendid või kaalutlused; d) faktil peab olema oluline tähtsus selle otsuse kohta, mille tühistamise aluseks teda kavatsetakse käsitada; e) fakti ilmsiks tulemine võib olla vahetu või kaudne; f) fakt peab olema uudsel ilmsiks tulnud, s. o. vastavale maksuasutisele varemalt teadmata. Tähendatud paragrahvi võib seega käsitada niihästi maksu kõrgendamise kui ka alandamise alal, ning tema kohaldamine ei ole seotud tähtajaga. Tulumaksu seaduse § 60 käib ainult juhtumiste kohta, kus maksuasutised on eksinud fiskuse kahjuks ja kus seetõttu tuleb ette võtta lisandlik maksustamine. Sarnane lisandlik maksustamine on aga lubatud mitte rohkem kui läinud viie maksuaasta eest.“

Riigikohtu otsus: „Tulumaksu seaduse § 58 näeb ette võimatuse uute asjaolude ilmsikstulekul endist maksustamist tühistada ja asja uuesti arutamisele määrata. § 60 näeb ette maksustamise maksukohuslase juhtumisi vahelejäämise, põhjuse ta maksust vabastamise ja vähemas suuruses, kui nõuetav, maksu alla panemise korral ning määrab, et kõigil neil juhtudel tuleb maksukohuslast lisandlikult tulumaksu alla panna, kuid mitte rohkem kui läinud viie maksuaasta eest. § 60 on laiem ulatusega kui § 58 ja temas on ette nähtud muuseas ka juhud, kus maksustamist varem üldse ei ole olnud, kus seega ei ole tarvidust endise maksustamise tühistamiseks ja kus ei võigi aset leida § 58 kohaldamine. Kuid § 60 ei saa siiski täielikult lahutada § 58 ja teda võtta kui täiesti oma ette ja iseseisvat normi. § 60 on ette nähtud lisandliku maksustamise aegumise üldine tähtaeg ja see tähtaeg on maksev ka § 58 kohaldamisel. Maksustamist § 58 korras tuleb lugeda samuti lisandlikult maksustamiseks, mis § 60 põhjal on võimalik ainult läinud viie maksuaasta eest. Nii sisaldab § 60 eneses ka § 58 korras ette nähtud lisandliku maksustamise juhtumid ja neil juhtumitel tuleb ühtlasi arvesse võtta § 58 nõudeid. Selle-

pärast, kui § 58 määrab, et tulumaksu asja ümberotsustamine on lubatud ainult uute asjaolude ilmsiks tulekul ja samas paragrahvis ettenähtud korras, siis tuleb ka § 60 tõlgitsemisel seda arvesse võtta. Kui § 60 üldiselt määrab, et lisandlik maksustamine on õigustatud selgumisel, et maksukohuslane on vähemas suuruses maksu alla pandud, kui nõuetav, siis tuleb § 58 kohaselt mõista, et see võib selguda ainult uute asjaolude ilmsiks tulekul. § 58 näeb ette üldkorra tulumaksu asutiste otsuste ümberotsustamiseks. § 60 määrab üldtähtaja esmakordseks ja lisandlikuks maksustamiseks selle hulgas ka asjade ümberotsustamiseks. Nii on mõlemad paragrahvid üksteisega seotud ja ühe neist kohaldamisel tuleb ka teise nõudeid arvesse võtta.“

Tutvudes nende seadustega ja nende seletustega, ma leian, et minister ja Riigikohus küsimuse ülesseadmises endas ja tema otsustamise viisid tegid sedavõrt olulise vea, et nende järeldused kaotavad juba igasuguse veendumuse. See selgub alljärgnevalt. Pole raske näha, et paragrahvid 58 ja 60 pole sugugi ühesugused normid, ja et seepärast nende kohaldamise ajad, kui ka nende kohaldamise sfäär on täiesti erinevad. § 60 räägib sellest, et kõigil neil juhtudel, kui isik, kes on maksustatud tulumaksuga, mingi vea tõttu ei ole maksustatud hoopiski ehk kuigi oli maksustatud, kuid vähemal määral kui see nõuetav, siis see viga tuleb parandada. Nii jaoskonna komiteede otsustele kohaldamisel, § 60 juhatab, missugused nimelt neist otsustest kuuluvad läbivaatamisele ja muutmisele. Andes sel juhul täiesti kindla juhatus, see paragrahv samal ajal ei sisalda mingisuguseid juhatusi selleks, missuguses korras sünnib see läbivaatamine, s. o. kas teeb seda esimene instants või teine; kes tõstab üles säärase läbivaatamise küsimuse jne.

Vastupidiselt sellele, § 58 ei räägi midagi sellest, missugused otsused nimelt lubavad läbivaatamist, vaid sisaldab ainult juhatusi selleks, missuguses korras ja missugustel tingimustel on lubatud otsuste läbivaatamine.

Nii, vahenditu tutvumine kahe tähendatud seadusega sunnib veenduma meid selles, et: § 60 kohaldatakse erandita ainult riigile kahju sünnitamise korral, kuid on teadmata, kuidas ta kohaldatakse, aga § 58 kohaldatakse jaoskonna komitee esimehe (s. o. maksuinspektori) kaudu kõrge-

ma instantsi poole pöördumisel, kuid on teadmata, missugustel juhtudel ta lubatakse, arvatud välja ainult juhul, et toimingu eel peab käima uute asjaolude ilmsikstulek. Siit on selge, et § 60 ja § 58 kõrvutamine võib tekitada ainult ühe küsimuse ja nimelt, kas kohaldatakse seda otsuste läbivaatamise korda, millest kõneldakse § 58-s, nende läbivaatamiste suhtes, mis on nimetatud § 60-s, või peab § 58 silmas mõnesuguseid teisi juhtusid, kuid ei saa seda üles kuidagi küsimust selle üle, kas peab kohaldada tema asemel § 60. Ei või seada üles säärast küsimust juba seepärast, mispärast ei või seada üles teda ka näiteks järgmiste seaduste suhtes: 1) „Süüdlast varguses karistatakse türmiga“, 2) „varguse asjad mõnesugustel juhtudel alluvad rahukohtunikule, teistel aga rahukogule“. Kas võib küsida säärase seaduste puhul: kas kohaldada teatud juhul esimest või teist. Muidugi mitte, sest et need seadused on täiesti erinevad, üks — materiaalne, teine — puht protsessuaalne.

Majanduseministri ja Riigikohtu viga, s. o. nende arvamus, et paragrahv 58-t samuti kui § 60-t võib kohaldada asja juure ja et seepärast igal üksikul juhul tuleb selgitada, kas kohaldatakse tema juure § 60 või § 58, viiski selleni, et see küsimus, mida mainisin käesoleva kirjutise alguses, ei jäänud üksnes selgitamatuks, vaid veel enam, ta viidi säärasele pinnale, millel õige otsustamine võib osutada lihtsalt juhuslikuks.

Nagu säärast juhuslikkust ma hindangi ka Riigikohtu otsust. Ta on täiesti õige oma järeldustes, kuid põhistuse täieline puudumine temas (ja seda ei võinudki olla, nidades silmas arutluse lähtepunkti ekslikkust) tähtsal määral muudab ta väärtusetuks, kuna aga see tulemus oleks saanud, minu arvates, vääramatu veendumuse, kui Riigikohus oleks 1) määranud kindlaks, et § 58 on protsessuaalne norm ja § 60 — materiaalne ja 2) pannud tähele mitte ainult neid kaht paragrahvi, vaid mõningaid teisi paragrahve samast tulumaksu seadusest.

Rääkides viimasest, ma arvan tulumaksu seaduse § 32. Selles paragrahvis räägitakse: kui jaoskonna komitee esimees, s. o. maksuinspektor, ei ole rahul komitee otsusega, siis otsus jäetakse täide viimata ja asi läheb järgmisse instantsi otsustamiseks. See maksuinspektori protesteerimise õigus on piiratud teatud täht-

ajaga, mille möödumisel nähtavasti otsus astub seaduse jõusse. Kõrvutades selle paragrahvi sisu § 60 sisuga, iseenesest tekib küsimus, missuguste otsuste muutmisest kõneleb siis § 60, kui üldse otsuste, milledega pole rahul maksuinspektor, muutmine on lubatud vaid tema protesti puhul ja on piiratud väga lühikese ajaga. § 60 redaktsioon ei anna sellele vastust, kuid sama vene seaduse tekst, mille tähtsuse tõlkena, peale ühe tingimuse vahelejätmise, osutub § 60, sisaldab otsese juhatuse sellele. Vene seaduses (§ 146) on öeldud: „Maksukohuslased, kes maksu määramisel vahele jäänud ehk kes osutsid, uute asjaolude ilmsikstulekul, valesi maksustamise alla mitte kuuluvateks arvatutena ehk maksustatud vähemas määras kui nõuetav, maksustatakse uuesti ehk lisandlikult kõige vahelejäädud aja eest, kuid mitte enam kui läinud viie aasta eest, arvates vahetult sellest aastast, millal tuli viga ilmsiks“. Säärase sisu juures ta ei satu mingisugusesse konflikti § 32-ga, sest ehk küll jaoskonna komitee otsus, mille vastu pole protesteeritud, astub seaduse jõusse, kuid uue asjaolu ilmsikstulek, millest räägitakse vene seaduse § 146-s, tõendab seda, et otsus väljus ekslikust alusest ja sellepärast tuleb teha tema asemel uus, mis kooskõlastatud asjaoludega, mis on leidnud juba tõesti aset.

Meie seaduses, nagu nägime, § 60 ei tingi otsuse läbivaatamist uue asjaolu ilmsikstulekul, ja seepärast peab otsima lahendust tema konfliktile § 32-ga väljaspool tema sisu mõnesuguses teises tulumaksu seaduse paragrahvis. Säärane paragrahv peab olema, sest muidu tekib ilmselt seadusandlik ühtlusetus. Sääraseks paragrahviks on kahtlemata § 58. Sisaldades, nagu öeldud, reegleid erandita ainult selle kohta, missugustel tingimustel ja missuguses korras toimub otsuste läbivaatamine, ta nähtavasti peab silmas nimelt neid läbivaatamise juhtusid, millest räägitakse § 60-s. Teisi juhtusid ta ei või puudutada, sest et nendeks on otsuse läbivaatamine maksuinspektori protesti puhul ja läbivaatamine maksukohuslase kaebel, kuid need mõlemad juhud omavad täiesti kindla ja reeglipärase tõlgitsuse.

Praegu väljendatud arvamise õigepärasus leiab kinnitust veel lõpuks järgmise arutlusega: paragrahvi, mis vastaks meie § 58, vene seadus ei sisaldanud. Selle asemel seal uue asjaolu ilmsikstulekust, kui läbivaatamise tarvilisest tingimusest.

räägitakse, nagu nägime, selles paragrahvis, mis vastab meie § 60, ja kõik muud tingimused, mis pole loeteldud § 58-s, olid väljendatud juhtnööri selles osas, mis seletas nimelt § 146 (meie § 60) kohaldamise korda. Siit on näha, et meie tulumaksu seaduse väljaandmisel oli otsustatud kõik see, mis puudutab § 60 tarvitamise tingimusi ja korda, väljendada seaduse tekstis endas, aga mitte tema kohaldamise juhtnööris. Selle tagajärjel meil tekkiski § 58, mis sisaldab osalt seda, mis vene seaduse järgi pidi minema § 60-sse (uued asjaolud) ja osalt seda, mis oli vene juhtnööris (v. juhtnöör § 312, von zur Mühleni — Tulumaksu seadus).

Tehes kokkuvõtu kõigile öeldule, tuleb tunnustada: 1) et jaoskonna tulumaksu komiteede otsuste läbivaatamine on lubatav ainult juhtudel, mis on seaduse poolt kindlasti määratud, 2) et üldise reegli järgi säärasteks juhtudeks osutuvad mak-

suinspektori protest otsuse vastu ehk mak-sukohuslase kaebus ja 3) et erandi näol sellest üldisest reeglist võidakse vaadata läbi otsus ka protesti aja mööda laskmisel, kuid ainult sel juhul, kui asja juures tulevad ilmsiks uued asjaolud, mida ei olnud esialgse otsuse tegemisel.

Arvan, et siin puudutatud küsimuse säärane lahendamine, täielikult vastavuses seaduse teksti ja mõttega, samal ajal osutub väga tähtsaks praktilises mõttes, sest kui praktika omistaks need võtted, mis suguseid ilmutas maksuinspeksioon tähendatud asjas, s. o. kui inspeksioon loeks end õigustatuks muutma oma äranägemise järgi juba kord tehtud maksustamise otsusi, ilma uue asjaolu ilmsikstulekuta, siis see looks kommertsliiklemises säärase kindlusetuse, mis ei viivitaks näitamast väga soovimatuid tagajärgi majanduslikus elus.

Uuest arvepidamise seaduse eelnõust.

Riigikontrolli peasekretär **Aks. Mei.**

(Lõpp.)

Tehnilise aruande kord reguleeritakse praegu määrustega, mis sisalduvad teedeministeeriumi aruande määrustiku §§ 103—285. See kord nõuab võrdlemisi keerulist aruannet, mis kohustab tööde täidesaatjailt paljude ja mitmekesise sisuga aruannete esitamist (töö journalid, vihi-kud tööliste üle, tööaruandeid selgitavad joonistused, tehnilised nimekirjad jne.). Ei saa eitada, et see kord loob tuntavaid raskusi tööde tegijatele ja seepärast täiel mõõdul pole ta kunagi maksvuselt olnud. Tema muutmise tarvidus selgus kohe peale ta ellu viimist, aga vormiliselt ei olnud ta muudetud ega tühistatud. Peale normide kogu (урочное положение) väljaandmist, mis määras kindlaks normid töö juures tarvitava materjali, kui ka töö jõu kohta, osutus sarnane kord otstarbetuks. Vene normide kogu normid muudeti mõni aasta tagasi ja praegust maksvuselt olevad normid on täielikus kooskõlas tööliku materjali ja tööjõu tarvidusega tööde juures. Seepärast erilist tehnilist aruannet pole ka tarvis, kui tööd on täidetud täielises kooskõlas eelarvega, sest viimased töötatakse välja normide kogu alusel. Sellel põhimõttel ongi koos-

tatud tehnilise aruande kord uue seaduse eelnõuga, mis astuks vene korra asemele. See kord on kooskõlas korraga, mis on maksuma pandud kaitseministeeriumi ehitus-tehnilise aruande korra jaoks (KV. seadluste kogu XVIII k.). Arvesse võttes, et kaitseväge seadlus sel alal vastuvaielusi ei tekita, peab arvama, et uue korra maksuma panemine tsiviilasutustes samuti osutub otstarbekohaseks.

Uue seaduse kolmanda osa — revisjoni määrustiku kohta oleks esimeses jões öelda, et temas eel- ja faktiline kontroll on normitud täielikumalt, kui praegu maksvais seadusis. Viimastes on fikseeritud ainult riigikontrolli õigus teostada mõlemat liiki revisjoni, ilma et oleks tähendatud ära nende tarvitusele võtmise juhused kui ka revisjoni tagajärjed. Enam täielikumad normid eelkontrolli ja faktilise kontrolli teostamiseks said senini välja antud instruksiooni või juhtnööride korras. Aga sarnast olukorda võib vaevalt normaalseks pidada, sest revisjoni teostamisel kui ka tema tagajärjel tekivad vahekorrad riigikontrolli ja revideeritava ametniku või tema ülemuse vahel on sarnased, millede normimine peaks

sündima seadusandlikus korras. Uued määrused eelkontrolli kohta muudavad ära praegu maksvusel oleva korra, mille järele lahkarvamised riigikontrolli ja administratiivasutuse vahel teatud juhustel kuuluvad lõplikult Vabariigi Valitsuse otustamisele. Praeguse korra juures ministrite — (juhtide) vastutus kaob nagu ära. Kontrolli poolt protestitud üksiku ministri toimingud võib Vabariigi Valitsus heaks kiita ja niisugusel juhusel tuleb juurdlemine seisma panna, olgugi et toiming võis olla seaduse vastane ja riigihuvidele kahjulik. Pealegi ei anna meie seadused üldiselt valitsuse võimule õigust lahendada riigikontrolli ja ministrite vahelisi tüliküsimusi.

Igasugune tegevus, mille vastu riigikontroll protestinud on ja kui minister tema täidesaatmist nõuab, kuulub uue korra järele täidesaatmisele ministri enese korralduse põhjal. Niisuguse korra juures on minister vastutav täidesaadetud sammu eest ja riigikontroll hoiab alal nõude-õiguse, kui nimetatud samm toob enesega kaasa riigikontrolli poolt ettenähtud kahju.

Seaduse eelnõus ettenähtud faktilise kontrolli normid fikseerivad kindlalt tema tarvitusele võtmise korra. See on tarviline arusaamatuste ära hoidmiseks riigikontrolli esindajate ja asutuste vahel.

Muuseas peab märkima faktilise revisjoni määruste puhul, et kassasid võivad revideerida nii riigikontrolli revideendid kui ka administratiivasutuste eneste esindajad. Selle korra alalhoidmine on tingitud peaaesjalikult sellest, et riigikontrollil on võimata kontrollida kõiki kassasid tema väikese koosseisu tõttu. Peale selle tuleb tähendada, et samade määrustega on ettenähtud lahkarvamiste lahendamine riigikontrolli ja asutuste vahel hoonete, materjalide ja igasuguse varanduse järelevaatuse teostamise puhul, milliseks otstarbeks on ettenähtud teistkordne revideerimise (ülevaatuse) toiming ekspertide ja spetsialistide osavõtul.

Mis puutub järelkontrolli määrustesse, siis on uue seaduse järele riigikontrollnõukogul õigus kinnitada kahjuse võtmist riigikassa arvele ja nõudmiste ära jätmist, mitte ainult „seaduslikkudel” põhjustel, nagu see on ette nähtud vene seaduses, vaid ka teistel kaaluvatel põhjustel. See uus määrus kergendab kahtlemata ametnikkude olukorda, kes ilma kavatsuseta

riigikassale kahju on sünnitanud. Peale selle, erinevalt maksvale korrale, omab riigikontroll õiguse sissenõudmata jätta igasuguseid lõivude ja maksude puudujääkisid, nende hulgas ka tempelmaksu, kui nende üldsummad ei ületa 1 krooni. Seniajani riigikontrollil üldiselt seda õigust ei olnud ja see takistas kirjavahetuse alustamata jätmist. On suurendatud ka riigikontrolli võimupiire juurde- ja tagasimaksude ära jätmise asjas summa suurendamise läbi 20 kroonini üksikjuhusel (praegu 10 kr.) ja 50 krooni üldise aasta aruande jaoks üksiku isiku kohta (praegu 20). Andes riigikontrollnõukogule suuremaid õigusi soodustuste tegemiseks aruandvatele asutustele nende revisjoni puhul — suurendab uus seadus ühtlasi nõukogu sanktsiooni määramise õigusi. Praegu maksvusel olevate seaduste järele võib kontrollnõukogu trahvi määrata mitte õigel ajal esitatud aruande korral kuni 30 krooni; uue seaduse järele on kõrgem trahvi määr 100 krooni. Seda karistusmäära ei või liialdatuks pidada, võttes arvesse teistes riikides vastavaid määrusi, näiteks Belgias, kus arvekohta võib vastavatel juhustel trahvi määrata kuni 2000 frangini. Puudujääkide katte küsimuses kohustab revisjonimäärustik puudujääkide katte kohustust panema nende ametnikkude peale, kelle süü läbi on sündinud sissetulekute puudujäägid või kes on vastutavad asjatult sünnitatud kulude eest. Vastutavateks isikuteks loeb uus seadus viimasel juhusel neid, kes on teinud korralduse kulude kohta, kui aga sarnast korraldust ei ole olnud, siis neid kes tegelikult tegid väljaminekku. Sellest üldisest reeglist on tehtud erand mitteõigustatud palga, abirahade ja igasuguste autasude väljamaksude kohta, mis esimeses jones kuuluvad sissenõudmisele tasusaajalt ja ainult nende maksuõiguse korral pööratakse nõudmisega isikute poole, kes tegid vastavad väljamaksmise korraldused.

Erinevalt praegusest korrast maksatakse eelnõu kohaselt tulevikus juurde- või tagasimaksud vastava krediidi uuen-damiseks kui maksmine sünnib samal eelarve aastal, mil kulu tehti. Kui tagasimaks on ühine mitmelt isikult, siis nõutakse see neilt praeguse korra järgi sisse proportsionaalselt palgale. Uus kord näeb ette aga solidaarse vastutuse, mis on õigem riigikassa seisukohalt. Eelarve

seadus ei näe ette, mida nimelt peab sisaldama riigikontrolli seisukoht majanduseministri poolt kokkuseatava eelarve täitmise aruande puhul. Nüüd fikseeritakse seaduses see kord, mis on praktilises senini välja kujunenud, kusjuures tuleb avaldada seisukohta arvepidamise ja aruandmise süsteemi, maksustamise organisatsiooni, riigiasutuste tegevuse, riigi majandusliku seisukoha jne kohta.

Kõlbmata varanduse müüki võib praeguse korra juures toimida ainult enampakkumise teel, kusjuures tuleb täita terve rida vormi nõudeid ja tihti saadud summa ei kata korralduse kulusid. Uus kord lihtsustaks asja. Kinnisvara kõlbmatuks tunnistamine, edaspidine kasutamine, müümise kord, hind, jne. määratakse kindlaks Vabariigi Valitsuse poolt. Seda varandust võib müüa ka järeelmaksuga. Vallasvara suhtes käib nende kü-

simuste otsustamine vastavate asutuste juhatajate kompetentsi, kusjuures varandusi võib realiseerida nii võistluspakkumise kui ka mõnel teisel teel. Ka siin on järeelmaks lubatav, kui kõlbmata varanduse hind ületab 1000 krooni.

Maksivate seaduste järgi maksetakse praegu neist varandustest saadud summad riigituludesse. Uus kord aga näeb ette, et kui müüdüd asjade asemel tuleb osta uut varandust, siis võib müügist saadud raha kanda ka krediidi uuendamiseks.

Üldiselt peab konstateerima, et kui uus eelnõu riigikogu poolt esitatud kujul vastu võetakse, siis meie riigiasutustes muutuks nii mõnelgi alal arvepidamine, aruandmine ja revisjon lihtsamaks, meie olude kohasemaks ja omaksid seadusliku kuju mõned ajakohased ning elujõulised traditsioonid.

Kas on surmavalt vigastatud veel teguvõimelised?

„E. Politseilehele“ kirjutanud dr. med. **Max Grünwald**, Dortmund.

Kui meie tõstame üles küsimuse, kas surmavalt vigastatud on veel teguvõimelised, siis loomulikult kõrvaldame need teadliku tegevusega seotud juhtumid, kus surm järgneb alles mõne päeva või nädala jooksul. Samuti ei tule siin kõne alla surmavalt haavatute tahtmata tegevus, nagu karjatused, laskeriistade kõrvaleheitmine jne., sest säärane tegevus sünnib automaatselt alateadvuses. Pealuu, peaju või südame vigastused on tihti surmavad ja teevad võimatuks igasuguse sihikindla ja teadliku tegevuse. Suuremas ulatuses saadud peajuüdi ja -koore purustamine või muljumine kutsub silmapilkselt esile meelemärguse kaotuse. Kuna aga neil juhtumitel, kus rõhumine peajule esineb pealuu vigastuse tagajärjel ja teatud südamevigastuste korral, püsib teguvõime lühikest aega alal sihikindla tahte läbiviimiseks, olgugi, et vigastused kuuluvad absoluutselt surmavate liiki.

Surmavalt vigastatute teguvõime on paljudel kordadel vägivaldsete tegude selgitamisel väga suure tähtsusega ja võib selgitada selliseid olukordi, millised esimesel vaatlemisel võivad meid viia otse uskumatutele otsustele. Nii, näiteks,

teatab Kratter ühest mehest, kelle pea oli vigastatud rusikalöökidega, et see olevat läinud sellises seisukorras veel külasse oma abielusoleva õe juure, elavalt juttu ajades söönud seal ja joonud; hiljem leiti ta tänaval lamamas umbes kahe tunni tee kauguselt meelemärguseta olekus ja järgmisel päeval heitis ta hinge. Tollel vigastatul leiti peal- ja allpool peajukilet pahema meelega piirkonnas suur verekoogu ja kaks omapärast üksteise peal asuvat õhukese pealuu murdmist, mis võisid tekkida rusikanukkidest, nagu seda tõendas nende kuju ja seisukord.

Selle kogemuse alusel Kratter ühes Graazi ülikooli arstiteaduse fakulteediga ühel teisel juhtumil avaldas arvamise, mis oli kaaluva tähtsusega kohtuliku süüküsimuse selgitamisel. Keegi talupoeg oli kõrtsis kaklemisel saanud peksta ja visatud sealt välja. Tema läks koju, tuli aga lühikese aja pärast kirvega tagasi; talt võeti terariist käest ja tõrjuti ta uuesti välja, ilma et ta kallal oleks tarvitatud seejuures nimetamisväärilist vägivalda. Järgmisel hommikul järgnenud surma põhjusena kostateeriti pealuu purunemist, laiaulatuslikku verejooksu peaju ja peaju muljumist. Süüküsimuse

selgitamisel oli nüüd tähtis teada, kas surmavalt vigastamine sündis kaklemisel või järgmisel kokkusaamisel. Alul arvati, et säärase pealuu vigastusega ei oleks ta suutnud ette võtta teekonda koju ja läbi viia sihikindlat tegu (kirve kohaletoomine kättemaksu eesmärgiga). Kuid Graazi ülikooli arstiteaduskond andis ühel häälel järgmise vastuse: „Ei saa kahelda, et surmavad vigastused järgnesid juba sündmustiku esimeses osas, sest kogemuste järgi selliselt vigastatud isikud viibivad isegi mitu tundi täie mõistuse juures, ja selle aja jooksul võivad ette võtta kaalutud toimingud.“

See vaade leiab kinnitust ja põhjendust vigastuse tagajärjena tekkivast rõhumisest peaaajule. Pealuu moodustab enesest muutmatu mahtuvusega kapsli, mis on ühenduses selgrooõõnsusega. Selgroo koosneb nimelt peale kõvade lülidest veel painduvatel vahelülidest. Seega võib tungida vahelülidest äärmisel pingutusel pealuu ja selgrooõõnsusse teatud vedeliku hulk ja alles siis järgneb rõhumine peaaajule ja selgrooõõndile. Peaaju rõhumise nähtused ei teki peaaju kokkusurumisest ning erguaine vähenemisest tihenemise tagajärjel; need nähtused sünnivad peaaju ja selgrooõõndi vedeliku väljasurumise teel, seal oleva vere väljasurumise ja peaaju paigalt nihkumise läbi selgroo õõnsuse vastu. Viimasel juhul surutakse väikeaju ja pikergune üdi — seega peaaju ja selgrooõõndi vahel asuvad osad — pealuu vastu selgroo avause kohal ja sel viisil katkeb ühendus peaaju ja selgrooõõndi ühendavas vedelikus. Haiguse nähtused pealuu vigastustel, mis tekitavad peaaju rõhumise, vastandina peaaju põrutuste nähtustele, pole vägivalla mõju otsekohesed, vaid kaudsed tagajärjed, mis tingitud aegamööda tekkivast normaalse tsirkulatsiooni takistamisest.

Kui pealuu vigastusele järgneb rõhumine peaaajule, siis tekib see verejooksu tõttu pealuu sisemuses, mis kujuneb peanaha ja -luu vahel leiduvate peaaju arteride harude katkemise tagajärjel. See katkemine ei tarvitse just ilmuda vägivalla mõju alla sattunud poolel, vaid võib järgneda ka vastasel poolel. Vere kokkujooks peab kasvama teatud määraneni, enne kui ta esile kutsub rõhumise. Meelemärkus on seni segamata, kuni verejooks esile kutsub peaaju rõhumise, mis

võib sama suur olla kui kõrvalt rõhumine kaela tuiksoonelt, nii et vererõhumine kaela tuiksoones ei suuda vallutada rõhumist peakoopas ja seetõttu jääb peaaju varustamine värske, hapnikku sisaldava verega puudulikuks. Kui verejooks tekib verevõrkudest tuiksoontest, siis esineb peaaju rõhumine juba võrdlemisi lühikesel aja jooksul, nimelt ühe tunni või veel lühema aja jooksul. Meelemärkus kaob, esmalt aeglaseks muutunud puls peaaju rõhumise suurenemisel kiireneb äärmiselt, hingamine jääb alul aeglasemaks ja sügavamaks ning järgneval rõhumisel muutub korratumaks, pikkade vahetega, ja kustub lõpuks, sest peaaju ja selgrooõõndi erguaine elu alalhoidmiseks ei luba kokkusurumist ja võib kannatada välja ainult vähest rõhumise tõusu.

Vigastuse tagajärjel esinev peaaju rõhumine on iseenesest absoluutselt surmav, laseb aga kuni meelemõistuse tumenemiseni inimest sihikindlalt mõelda, nii et võimalik on järeldada teguvõime. See omapärane, mis tihti tähelepanu väärrib süüküsimuse selgitamisel vigastamiste puhul, tuleb ette ka teatud määral südamesse ulatuvate haavamiste korral. Südame haavamisel ei järgne igakord surm kohal; vigastatud võivad veel elada teatud aeg ja neid võib isegi tagajärjekalt opereerida, nad suudavad kuni tingimata järgneva meelemõistuse kaotamiseni tegutseda sihikindlalt.

Näiteks jutustab Kratter ühest sandarmist, kes saanud tabavalt sihitud löögi südamesse; surmavalt haavatuna paljastas ta oma mõõga ja kui see pealetungija poolt ära kisti, siis läbis ta püssile asetatud täagiga vastase alumise lõua, siis laskis püssist laengu, mis vastast tabas kaelaüdisse, nii et see surnult langes maha. Oma tapja surnukehale langes ka sandarm. Tapetu oli lasknud maha oma tapja. Väga veenduv juhul surmavalt haavatu teguvõimest. Hippokratesi ja Galeni vaade, et surm järgneb silmapilkselt südame vigastusel, osutub seega ebaõigeks. Ei saa lihtsalt eitada küsimust, kas südamest vigastatu saab ette võtta koosnevat tegevust või mitte. Suurema ehk vähema teguvõime võimalus südame vigastustel on seletatav veremaside kogunemise tõttu südames eneses ja rinnakoopas; see võimalus mõjutatakse veel vigastuse tagajärjel ilmuvatest verejooksu, verest tühjenemise ja minestu-

se nähtustest. Vere kogunemine südamesse takistab südame tegevust, süda ei saa enam normaalselt laieneda ning kokku tõmbuda; verekaotuse tõttu nõrgeneb süda ja peaju tühjeneb verest. Kui vigastus juhtub südame paremat ja vasakut poolt eraldava püstseina keskmises või ülemises kolmandikus, siis halvastub südame mootoritaoline tegevus. Järgneb shokitaoline mahalangemine ja silmapiikne meelemärguse kaotamine. Samane teguvõime takistamine järgneb enamasti südame alumise vasaku kambri vigastamisel; haavatu teeb ainult mõned sammud ja ei suuda enam edasi minna või jookseb ära ning kukub korduvalt või jälle haavatul puudub igasugune teguvõime või ilmneb viimane ainult vähesel määral.

Ühes oma põhjalikus töös Viini ülikooli kohtuliku arstiteaduse instituudist on Geringer teinud selle omapärasuse kindlaks 72 südamehaavamise puhul ja leidnud, et pistehaavad 1,5 sm. suuruses ja üle selle ruttu hävitavad igasuguse teguvõime ja kohe järgneva verekaotuse tõttu kiivad verepuudusele ja meelemärguse kaotamisele. Kuid ühe ehk ka mitme südamehaavaga pole veel igakord kohe hävitatud teguvõime: viimane võib olla nii suur, et aset võib leida ka keerulisem toiming, mis nõuab suuremat jõupingutust, nagu endakaitse, vastase tagajamine, haavatu põgenemine kaugema maa peale ja talitused, mis omased enesetapmise pettepildi loomiseks. Geringer jutustab, näiteks, ühest 36-aastasest kingsepa sellist, kes tänaval kaklemisel 2. veebruaril 1927. a. kella 6 ajal hommikul oma vastaselt sai kaks pistehaava paremasse südamekambrisse, kuid 50 sammu jooksis haavajale veel järele, pöördus ümber, läks kõrtsi, tõmbas rinnust noa välja ja siis varsti suri järgneva meele-

märguse kaotuse tagajärjel. Ühel teisel juhtumil, kus keegi 22-aastane tööline, kes ühe meremehe poolt sai haavata paremasse südamekambrisse, oli meremehele jooksnud järele, haaranud kivi, sellega vastase sihis visanud ja alles siis langenud maha ning mõne minuti jooksul surnud.

Ühel hiljutisel, minule esitatud juhul, oli üks mees saanud pistehaava südamesse, mis paremast eeskojast minnes läbis püstseina ja nimelt eeskojast allpool, seega südame keskmise või ülemise kolmandiku, sealjuures vigastades ka vasakut südamekambrist. Asja arutamisel oli tähtis küsimus, kas haavatu säärase vigastusega võis veel joosta 25—50 meetrit. Sel juhtumil ei leidnud mina võimaliku olevat küsimusele otsekohe vastata jaatavalt, sest oli vigastatud südame püstsein ülemises või keskmises kolmandikus ja peale selle veel südame alumine kolmandik; seega oli tegemist kahe momendiga, mis teatavasti teguvõimet ruttu halvavad. Kui sel juhtumil mees sai haava enne jooksu, seega oli jooksnud südamehaavaga, siis oli kaebelune tegutsenud sunnitud endakaitset, kui aga haavamine oli järgnenud alles pärast jooksu, siis oli tegemist kaebeluse süüteoga.

Enamasti võõra käe läbi tekitatud südame ja pealuu vigastused järgneva rõhumisega peajule lasevad seega õigeks võtta mitmesuguse kestvusega teguvõimet pärast surmavalt vigastada saamist. Seisukorra täpseks arvestamiseks on enamasti ikkagi lahendatav küsimus, kas pärast surmava haava saamist oli veel haavatul teguvõime. Surmavalt haavatu teguvõime omab sageli kaaluva tähtsuse kohtulikul asja otsustamisel ja ka tegelikus elus inimese karistuse ja saatuse määramisel.

Kuritegevus ja ebausk.

Ka meie ajal leidub vist — kui imelik see ka ei kõla — vähe inimesi, kes on täitsa vabad ebausust. „Õnnetu number 13“ jne., mis nii suurt osa mängib seltskonna elus, kus ebausku peaks kõige vähem pinda leidma, tõendab seda. Suuremad võerastemajad, näitelks, ei pane

ühelegi toale numbriks 13, sest sinna ei taha harilikult keegi minna, 12-le järgneb kohe 14. See ja teised asjad on iseloomult süütud, nad ei tee lõppude-lõpuks kellelegi halba, nad ei riku ka seadust. Kui inimeste ebausku piirduks niisuguste tähtsusetute asjadega, siis poleks väga midagi.

kuid kahjuks on ebausul hoopis teised tagajärjed, mis sageli viivad inimesi konfliktiks karistusseadustega.

Igapäevases elus põrkame meie kõige enam kokku ebausuga vist küll haigete ravimise alal. Kes pole kuulnud, lugenud (või isegi praktiliselt läbi proovinud) mitmesugustest haiguste ravimistest, mis põhjenevad ainuüksi ebausule? Ebausuga lähedalt on seotud ka just meie päevil jälle laialdaselt levinud okkultism. Vaatamata kultuuri edenemisele, vaatamata kõikidele suursaavutustele teaduste, eriti loodusteaduse, lahutusteaduse, tehnika jne. alal, õitseb ebausku nagu varemategi „pimedatel“ aegadel. Ei tohi arvata, et ebausku ainult seal triumfeerib, kus haridus madalal pinnal; ei, ka sarnastes kultuurriikides, nagu Inglismaal ja Saksamaal leiame igalt sammult asju, põrkame kokku nähtustega ja sündmustega, millede juureks on kõige primitiivsem ebausku. Arstid, kriminalistid, juristid ja teised on igakülgset uurinud ebausuga ühenduses olevaid küsimusi, nii et me näeme, et teadus pole huvitatud asjast ainuüksi kultuurajalooliselt seisukohalt, vaid puht praktiliselt. Ebausku valitseb igalpool maailmas, ei leidu sarnast nurka, kus ta ei õitseks ühel või teisel kujul. Arusaadav on aga muidugi, et seal, kus üldine hariduslik tasapind madal, ebausku endale leiab soodsama pinna kui mujal. Euroopas, näiteks, on ebausku eriti laialdaselt maad võtnud Venemaal, Juugoslaavias, Hispaanias ja Itaalias.

Mis on ebausku? Selle all mõistame usku, mis valitseb pärisusu kõrval ja tihti tema üle, mis ei ole kooskõlas pärisusuga ja tihti risti tema vastu käib. Usutakse mingisuguste vaimude ja võimude sisse, mis seisavad kõrgemal inimestest ja elust, mis on tugevamad ja mõjuvamad kui loodus, mis on suuremad ja targemad kui iga usutunnistuse õpetused. Niisugune usk ei vasta meie aja teadusele. Seetõttu defineeritakse ebausku tihti kui arvamisi, mis ei ole kooskõlas üldtunnustatud usutunnistustega ja mis on järsus vastuolus viimase aja teadusega (dr. Schefold). Teised (näiteks, dr. Hellwig) seletavad lühidamalt, et ebausku on see, mida sellena nimetab meie aja teadus.

Kuritegude toimepanemisel on ebausku nii mitmetki moodi osa mänginud. Ja ei saa kuidagi salata, et kuritegevuse ja ebausku vahel on teatud side, mõnikord isegi väga kindel side. Esmalt võib ebausku olla

tõukeks mõne kuriteo toimepanemisele. Teiseks on kurjategijad pea erandita ebausklikud ja just nende ebausku sunnib neid tihti tegema asju, astuma sammusid, mis otsekohe rumalad ja kuriteo toimepanija välja annavad. Peab ütleva, et üldiselt ei saa imeks panna, et kurjategijate peres valitseb suur ebausku, sest kuritegevus on alati seotud enam või vähem suure hädaohuga. Mida hädaohulikum aga on inimese tegevus, tema elukutse, seda suurem on ka tema ebausku, nagu meie seda võime panna tähele igapäevases elus. Nii, näiteks, valitseb ebausku eriti meremeeste, kaitseväelaste, jahimeeste, kaevandustöölise jne. seas. Kolmandaks kasutavad osavad kurjategijad inimeste ebausku selleks, et selle abil täita oma kukruid teiste inimeste taskute varal. Dr. Gebhardt seletab ka seetõttu, et võib ebausku lugeda kuriteo motiiviks, et võib ebausku kõnelda kui nähtusest, mis omab kurjategijatele, et võib lõpuks ebausku peale vaadata kui abinõule raha väljapetmiseks kurjategijate poolt.

Ametivõimudel tuleb sageli tegemist teha kuritegudega, millede toimepanemise motiiviks oli ebausku ja meie võime sarnaste kuritegude seas leida nii kergeid kui ka raskemaid. Ühenduses sellega olgu tähendatud, et usk nõidadesse pole kadunud veel tänapäevani. Nii kõneleb dr. Hellwig, kes üldse seda küsimust on põhjalikumalt uurinud, ühest Sakseni osariigi vallavanemast, kes 1907. (!) aastal palus oma valda kedagi isikut, kes suutis rahva suu järgi võidelda nõidadega, sest vald oli hädas: kõik loomad olid nõiutud! 1908. aastal leidis Leipzigi ümbruses, dr. Gebhardti järgi, 45 inimest, keda rahvas luges nõidadeks. Kui elav on rahva seas usk nõidade olemasolusse, seda näitavad kõige kujukamalt need hulgalised „nõidade protsessid“, mis aset leiavad peaaegselt Kesk-Euroopa riikides. Muidugi ei ole neil protsessidel mingit ühist keskaja nõidade protsessidega. Nõid kaebab kohtusse kellegi isiku, et teda on nõiaks sõimatud, et teda on nõiana pekstud, laimatud jne. Juba ainuüksi sõna nõid on või loetakse vähemalt auhaavamiseks, mille pärast tuleb kohtusse minna. Paljudes kohtades ollakse arvamisel, et mõned inimesed — eriti küldes — on nõiad, s. o. et nad võivad ära nõiduda loomi ja inimesi, nii et viimased haigeks jäävad, kuna loomadega juhtub mingi äpardus: lehm jätab piima, kanad jätvad munemise jne. jne. Nõial

on harilikult „halb silm“, mille abil tema toime paneb oma halbu tegusid. Muidugi mõista katsuvad nõia kuulsuse omandanud maainimesed ennast kaitsta. Kõige lihtsam tee on minek kohtusse, kuid seda ei tarvitata alati, vaid leitakse palju halvemaid kaitse- ja kättemaksu abinõusid. Minnakse tülli ja tihti järgnevad sõnadele ka teod: vigastused ja isegi tapmised. 1906. aastal tappis Ulmis keegi meesterahvas „nõia“ mehe; mõrtsukas oli arvamisel, et tema on nõiutud ja kättemaksuks pani ta toime tapmise — iseloomustav on, et mitte nõid ei tapetud, mõrtsukas arvas, et temale midagi teha ei saa inimese jõud, vaid tema mees. 1896. aastal tappis Baadenis keegi noormees oma elatanud sugulase, sest ta oli arvamisel, et viimane on temale langetõve külge nõidunud. On arusaadav, et kohus noortmeest õige rängasti karistas. „Halb silm“ olevat, nagu juba tähendatud, muuseas ka nõidade omaduseks. Ka see ebausku on endaga kaasa toonud palju kuritegusid. Keegi abielunaine, kes kannatas langetõve all, läks kaardimoori juure nõu ja abi paluma. Viimane seletas palujale, et haigus tulevat ühe naabri naise halvast silmast. Kuid kaardimoor tähendas edasi, et asi andvat ennast parandada: oleval ainult vaja saada veidi selle naabrinaise verd ja selle vrega ennast määrada, siis oleval kõik korras. Haige läks muidugi mõista otsemat teed vastava naise juure ja lõi teda õige oht-rasti näkku, nii et veri purskas ninast (õnn, et asi veel niimoodi juhtus), veri võeti otsekohe keha määrimiseks. See veri ei toonud endaga küll mitte kaasa terveksaamist, küll aga vanglas istumise.

Hoopis teised ja palju vastikumad on tagajärjed, mis on ühenduses n. nim. vampiiri usuga. Üheks tagajärjeks on muuseas haudade rüvetamine ja laipade välja-kaevamine haudadest. Lihtrahvas arvab nimelt mitmel pool, et sarnased isikud, nagu enesetapjad, joodikud, ihnuskaelad jne. katsuvad peale surma inimestele mingipärast kätte maksta ja toovad siis muidugi haigusi ja õnnetusi majja. Need surnud ei oleval rahul haudades, nad kõndivad peale surma rahulikult maailmas ja katsuvad nagu vampiirid välja imeda inimeste verd ja elu. Eriti katsuvad nad seda teha siis, kui inimesed magavad. Sarnase teguviisi vastu on muidugi vaja leida kaitset ja seda võimaldab ainult laiba kuidagi moodi kahjutuks tegemine(?), s. t. on vaja kas laibal pea maha võtta, kepp torgata

läbi keha, läbi jalgade lüüa naelu, käed siduda kirstu külge jne. Sellest näeme kui kaugele võib minna veel meie aja inimeste ebausku, nii et tahtmatult tekib küsimus, mis alusel meie õieti ennast nime-tame kultuurinimesteks. Et need lood ei sünni kuskil Süda-Aafrikas, vaid Euroopa südames, seda näitab järgmine juhtum, mis leidis aset paarkümmend aastat tagasi Saksamaal. Üks väike laps suri, varsti peale lapse surma suri ka ema ja veel veidi hiljem jäi haigeks ka lapse õde. Muidugi mõista pidi väike laps olema „vampiir“. Et ennast kaitsta selle „vereimeja“ vastu, otsustasid surnud lapse lähemad sugulased lapse surnukeha välja kaevata ja temal pea otsast maha lüüa. Nii tehtigi ja pärast, kui asi avalikuks tuli, oldi veel uhke teo peale, sest haige õde sai terveks, mis ainult näitas ebausklikkudele inimeste arvates, et talitatud on õieti ja hästi.

Vähem hädaohtlik on surnu, kui tema vaimuna asju ajab: inimesi narrib, või aga aitab eemaldada hädaohtu. Vaimu vastu kes inimesi narrib, võib võidelda ja seda võrdlemisi kergesti: on vaja ainult vaimu haavata(!) ja kõik asi on jälle korras. Dr. Gebhardt jutustab kahest sarnasest juhtumist. Esimene neist leidis aset Leipzigi ümbruses 1907. a. ja on seetõttu eriti huvitav, et kokku läksid kaks ebausklikku inimest. Ühe surnuaia vaht pani tähele, et igal uueaasta ööl liigub surnuaias mingisugune müstiline tuli. Vaht vedas kihla paari tuttavaga ja seletas, et tema võib näidata tõelikke vaimusid. Kui jõudis kätte vana-aasta õhtu, mindi koos surnuaiale, kusjuures mehed olid kõik ennast varustanud püstolitega ja mõekadega. Punkt kell 12 ilmus tõesti mingi valge kuju surnuaiale. Kõik asja uurima tulnud mehed jooksid otsekohe ära, kui vaim ilmus. Ainult ühel jätkus siiski nii palju julgust, et ta seisma jäi ja suure hirmuga vaimu pihta lasi. Pauk ei seganud vaimu põrmugi. Siis võttis mees mõega ja tormas sellega tondi kallale. Paari löögi pärast läks asi vaimule siiski liig kirjuks, ta hakkas juttu ajama ja palus armu. Selgus, et tegemist on ühe külaelanikuga, kes igal aastal ööl vastu uut aastat käis surnuaial, et sealt otsida terveksstegevaid rohte inimestele ja loomadele. Kõnelda tema rohtude otsimise juures ei tohtinud. Selle sündmuse tulemuseks oli: vangimaja ühele ebausklikule teise haavamise eest ja paar mõõga lööki teisele. Samal 1907. a.

nähti tonte Dortmundi linna ümbruses. Paar noortmeest, kes jutust olid kuulda saanud, otsustasid tondi peale jahti pidada. Nad kuulusid ühte võimlemisseltsi ja olid täis julgust. Kuid nähes tõesti otsitud tonti, jooksid nad kõik minema, arvatud välja kaks noortmeest, kes enam ära jooksta ei saanud, sest et vaim oli neile juba liig ligidale jõudnud. Tont tungis neile kallale ja viskas nad maha, kuid siis tõmbas üks meestest omas suures hirmus noa ja haavas vaimu üsna tublisti. Vaim polnud muu keegi, kui kohalik aednik, kes vaimuna talitis ehmatada just nimetatud võimlemisseltsi liikmeid, sellepärast et tema poeg kuulus ka nende hulka ja tuli igal õhtul hilja koju.

Kuritegudeni, isegi tapmiseni võib viia usk sellesse, et surnud isikute kehaosad omavad mingisuguse üliinimliku jõu, mille abil võib korda saata ei tea mis kõik. Sarnastel kehaosadel olevat kõigepealt see mõju, et nad neid isikuid, kelle kasutada nad on, teevad nägematuks. Nii, näiteks, arvatakse mõnes kohas, et inimest teeb nägematuks kolme veel mitte sündinud lapse südame söömine! Küünal, mis on valmistatud laiba rasvast, on vägev ja annab kõiksugu abi inimestele. Esikorras on sarnane küünal, nagu eriti arvavad kurjategijad, tähtis seetõttu, et siis, kui teda tarvitatakse, keegi majas üles ei ärka, teiste sõnadega võib sarnase küünla abil takistamatult varastada. See ebausku viis selleni, et mõne hea aasta eest üks varas tappis ühe noore tütarlapse ainult selleks, et saada nii väga tarvilikku laiba rasva küünla tegemiseks. 1908. aastal leiti ühes Sakseni külas politseilisel läbiotsimisel muu seas üks laiba sõrm, mis samuti on kasulik rahva arvamise järgi varguste toimepanemisel. Mõnel pool arvatakse, et viieaastase lapse laiba käsi aitab avada kõik lukud. Poodu kondid kaitsevat varast kinnivõtmise eest, kuid vastavat konti tuleb alati kaasas kanda. Meie näeme, et just kurjategijad on sellel alal väga ebausklikud. Poodu kõis olevat talisman, mis alati aitavat ja kaitsevat. Kuskil Saksamaal olevat 1912. a. isegi tekkinud suur lööming sarnase kõie pärast, sest igaüks olevat tahtnud saada vähemalt väikse osa kõiest. Peidetud varanduste leidmisele aitavat kaasa kõige paremini surnute pead ja luud. Muidugi on siis vaja kuidagi saada neid päid. Odenwaldis kaevati 1900. aastal lahti mitmed hauad ja raiuti surnutel pead maha. Westfaalenis kaevas 1890. a.

keegi ühe lapse haa lahti, et saada laiba rasva ja seda panna lahtisele haavale — haava parandamiseks! Mõrtsukate ja surmaga karistatute kehaosad aitavat samuti kõiksuguste haiguste ja hädade vastu. Eriti tähtis ja jõurikas olevat nende veri. Üldse olevat inimese veri ja inimese liha väga hea abinõu kõikide halbuste vastu elus. Hanaus surmati 1861. aastal üks röövmõrtsukas; kui mehel oli pea otsast lõõdud, tormasid pealtvaatajad laiba juure, et juua veel auravat verd! Berliinis surmati 1864. a. kaks mõrtsukat ja timukad müüsid suure raha eest ninarätikuid, mis olid kastetud surmatute verrega. Ühenduses kõige nende ebauskuudega on ka usk, et suguline ühendus väikse lapsega aitab terveks saada kõiksugustest haigustest, eriti aga suguhaigustest. See on usk, mis vist üle maailma levinenud ja mis toonud endaga kaasa juba palju halba ja kibedust.

Võiks veel nimetada seda, et mitmel pool puuritakse puudesse auke, sest sarnasel viisil olevat võimalik üle kanda haigusi inimestelt puudele. Edasi toimetatakse tihtipeale vargusi ainult ebausku tõttu, sest varastatud asjadel olevat jällegi eriline jõud ja erilised omadused. Mõned asjad, mis kirikust varastatakse, aitavat kaasa vargustel, samuti olevat neil see omadus, et sunnivad armastusele teist inimest, nende abil olevat võimalik ravitseda ka raskeid haigusi. Enesetapjate laskeriistadel olevat ka see omadus, et nad sunnivad armastusele teist inimest. Varastatud pekk aitavat haigusi ravitseda jne. Keegi hakkas süütajaks, seepärast et kaardimoor oli temale ütelnud, et tal tuleb önn „tulega ja tule läbi“.

Palju tuleb ette loomade piinamise juhtumeid, mis on tingitud jälle ainuüksi ebausust. Huvitavam aga ja tähtsam on ebausku vannete andmise juures. Arvatakse, et see, kes valet vannub, taeva karistuse alla langeb. Seda on vaja muidugi ära hoida ja selleks tarvitatakse jällegi palju abinõusid, mis on põhjendatud ebausule. Nii, näiteks, tulevat valevande andmisel vasak käsi alla lasta, et valevanne pääseks maapõhja. Teisteks abinõudeks olevat, näiteks, kuldraha hoidmine keele all vande andmisel, seitsme kivikese hoidmine suus vande andmisel jne. Edasi olevat parem valevanne anda kinniste akende kui lahtiste juures, sest põrguline ei pääsevat siis kohturuumi. Seepärast on mitmed kohtud Lõuna-Saksamaal, näiteks, maksma pannud korra, mille järgi vande andmisel

alknad hoitakse lahti; ka kohtutel tuleb arvestada lihtrahva ebausuga.

Mõne sõnaga tuleks veel puudutada puht kurjategijate ebausku, mis kellelegi kahju ei too — peale kurjategijate eneste. Nii arvatakse tihti, et kuriteo paigale tuleb jätta mingisugune asi, mis siis kaitsevat kinnivõtmise eest. Nii jättis kord üks naisterahvas oma lapse teiste inimeste ukse ette panemisel maha oma kingad, mis muidugi hõlbustasid naise leimise. Murdvaraste seas valitseb usk, et on vaja mustata kuriteo paike, siis ei saa kätte varast keegi politseinik maailmas. Tihti teevad sedasama ka röövmõrtsukad. Nende seas on levinenud usk, et tapetu veri tõmbab mõrtsukat ikka uuesti ja uuesti kuriteo paigale. Et enmast vabastada sarnasest tapetu mõjust, tulevat jätta midagi tapmispaigale.

Lõpuks veel mõni sõna ebausust, mis kasutatakse eausklikkude petmiseks ühel või teisel viisil. Siin tuleb peasjalikult kõnelda tuleviku ettekuulutamise, nõiduste toimepanemisest, haigete ravitsemisest ja peidetud varanduste leidmisest. Eriti osavalt kasutavad petised ära inimeste usku nõidustesse. Maarahvas ar-

vab tihti, et loomad on ära nõiutud. Kutsutakse kohale mingisugune ümbruskonnas tuntud tark, kes siis ka teeb kõiksuguseid asju, et loomi päästa. Kusagil hakkas lehm korruga andma sinist piima: muidugi oli lehm nõiutud. Kutsuti appi tark ja see päästis — loomulik suurema raha eest — looma. Asi seisis ainult selles, et „targal“ oli abiks talumehe teenija, kes peale lüpsmist pani piima hulka veidi värvi. Peale targa hõkuspookuse, jättis ta värvi juure lisamata ja — lehm oli jälle terve! Eriti kuulsad on mustlased tuleviku ettekuulutamisel, inimeste ravimisel, nõiatükkide tegemisel jne. Mustlased on üldiselt head inimeste tundjad, peale selle on nad hea tähelepanu võimega varustatud inimesed, kellel ei puudu kombinatsioonide tegemise and. Seda nad oskavad kõik hästi ära kasutada ja siis pole ime, et nii mõnigi lihtne mees arvab, et mõni mustlane — tuleviku ettekuulutaja on nõid, kellel üliinimlikud omadused ja jõud. Süüdi kõigis sarnastes asjades on muidugi inimesed ise. Nad usuvad ei tea millesse, seda ebausku kasutavad kavalad petised ja kui veel juhtub, et juhused aitab kuidagi petisele kaasa, siis tõuseb usk petisesse ja kasvab eausk. Kp.

Nais-väljapressijast.

Nais-väljapressija iseloomu väljapaistvamaks omaduseks on hoolimatus ja halastamatus. Tema kiusab oma ohvrit taga niikaua kui see vähegi võimalik. Inimene, kes kord kuidagi on sattunud sarnase kurjategija kätte, ei pääse enam kergesti: ta kannatab hingepeina ja peale selle tuleb tal muidugi kanda suuri materjaalseid kulusid. Ainsaks väljapääseteeks osutub ikkagi ainult pöördumine politsei poole, kui, mis kahjuks võrdlemisi tihti juhtub, ei valita teist teed — vabaturma. Kes teab üles lugeda nende õnnetute arvu, kes nais-väljapressija ohvrina on ise oma elu lõpetanud, leides, et see on ainus tee pääseda võimatuks muutunud olukorrast.

Terve asja kurb külg seisab just selles, et suurem osa nende kurjategijate ohvritest ei tea, kuidas pääseda väljapressija kätte. Kardetakse politsei poole pöörata, sest see tooks päevavalgele mõne sündmuse, mida päevavalgele tuua ei taheta — ja sarnane kartus ongi väljapressijate jultunud tegevuse aluseks ja kindlustuseks. Tahetakse raha abil katta

kinni mõni patt elus ja makstakse kurjategijale niikaua kui suudetakse. Arvamine aga, et rahaga suudetakse mingit asja sumbutada, mis on teada väljapressijale, on otsast lõpuni ekslik. Nais-väljapressija (ja samuti muidugi ka tema meesterahvast ametvend) norivad niikaua raha, kui võimalik, ähvardades päevavalgele tuua mõnd ebameeldivat nähtust või sündmust. Selle halastamatusega ei arvesta ohver pea kunagi, ta ei arvesta ka sellega, et väljapressijal pole midagi kaotada, s. o. et väljapressija läheb pea alati kõige peale välja. Ning vaene ohver maksab ja maksab. Väljapressijale ei too selle vastu sarnane „äri“ mingisuguseid kulusid, ainult mõni postmark tuleb osta ja kiri — tähituna muidugi — viia postiasutusse.

Harilikuks nähtuseks on, et nais-väljapressijad otsivad endale ohvreid meeste seast. Üheltpoolt on see seletatav muidugi sellega, et meesterahvad on maksujõulisemad kui naisterahvad, ja teiselt poolt sellega, et harilikult on meeste südamed mingisugune patt, mida tahetakse

varjata naise, laste, sugulaste või mõne muu eest. Pealegi toimivad nais-väljapressijad tihti veel nii, et nad ise või oma abiliste kaudu meelitavad mõnda meest mõnesugusele eksisammule, et siis seda „eksisammu“ hästi ja kaua ära kasutada raha tegemiseks. On tulnud ette ka hulka juhtumeid, kus naisteenijad, kes muidugi saavad rohkem kokku perekonnaga kui meesteenijad ja seetõttu perekonna olusid paremini tunnevad (eriti perekonna isa ja poegade elulugu), kasutavad oma teadmisi selleks, et perekonna teenistusest lahkudes hakata raha välja pressima. Kõigest sellest näeme, et väljapressijate seas on hoopis rohkem naisi kui mehi ja et viimased etendavad tihti ainult abilise osa, kui seda on vaja.

Mis nüüd puutub abinõudesse, millede abil töötavad väljapressijad, siis on nende kasutada õieti kaks abinõu: vägivald ja ähvardus. Nais-väljapressija pea kunagi vägivalda ei tarvita, see ei vasta kord juba naiste iseloomule. Kui aga siiski mõnel korral ka nais-väljapressijad võtavad abiks vägivalda, siis harilikult alati ainult oma armukeste, meeste või sute-neride abil. Nais-väljapressija lemmikabinõuks raha saamiseks on ja jääb ähvardus. Sarnast ähvardust võib muidugi väljendada kahel viisil: suuliselt ja kirjalikult. Nais-väljapressija tarvitab kuriteo abinõuna enamaltjaolt kirjaliku ähvarduse. Just see asjaolu iseloomustab kõige paremini seda kurjategijat. Sest üheltpoolt on niisugune talitusviis õige inetu — selja tagant anda hoopes oma ohvrile — ja teiselt poolt väljendab ta põhjalikku argust. Muidugi mõista ei ole lõppude-lõpuks kirjalikud väljapressimise katsed kuigi kindlad abinõud. Tihti kirjutavad nais-väljapressijad oma kirju kirjutusmasinal, saadavad neid oma ohvrile anonüümselt, lasuvad kedagi kolmandat isikut kirjale alla kirjutada, tarvitavad valenime kirja saatmisel jne. Sarnaste võtetega loodetakse ennast kaitsta kriminaalpolitsei vastu juhtumisel, kui ohver on nii tark ja pöördub politsei poole abi ja kaitse saamiseks. Muidugi ei aita ka need abinõud midagi, sest kui raha tahetakse saada, peab keegi kuskil raha vastu võtma ja see viimane juba politsei käest ei pääse, kui asi on tehtud teatavaks politseile. Kuid siiski on kirjalik ähvardus ja nõudmine kahtlemata hulga mõnusam kurjategijale kui suuline läbirääkimine. Viimase viisi juures tulevad ikka ette vaieldused, vastupanu ja

võib olla, isegi füüsiline kallaletungimine. See aga on liig kardetav; nais-väljapressija armastab oma kallist rahu üle kõige ja töötab seetõttu kirjade abil kuskilt kindlast kohast, varjupaigast, kust ohver teda ei tea ega taha otsida ja tülitada.

Ähvarduse all tuleb meil mõista muidugi teadaannet, et tulevikus pannakse toime mingisugune halbust, kusjuures selle kordasaatmine oneneb täitsa ähvardava isiku tahtest ja võimust. Ei ole tähtis missugusel kujul ja missuguste sõnadega sarnast ähvardust väljendatakse. Tihti ei ähvarda naisväljapressijad otsekoheste sõnadega, ähvardust tuleb lugeda ridade vahelt. Need kurjategijad armastavad väga kõnelda „läbirääkimistest“, „asja likvideerimisest“, „lepitusest“ jne. Tihti antakse ähvardusele ka hoiatuse või hea nõu kuju, tähtis on ju ainult, et kiri mõjuks ohvrile. Muidugi tunnevad nais-väljapressijad enam-vähem oma ohvrite hingeelu ja iseloomu, nagu naisterahvas üldse on võrreldes meestega head hingeteadlased, ja vastavalt sellele talitatakse siis: igauhega käiakse nii ümber, nagu kõige enam kohane vastava ohvri iseloomule. Peaasi on nende kirjade juures, et ohvril tekiks hirm tulevase halbuse pärast, mida võidakse esile kutsuda. Sellest halbusest ei kõnele nais-väljapressija tihti neale otsekohe, antakse ainult märku ja lubatakse rohkem lugeda ridade vahelt.

Väljapressija tegevuse eesmärgiks on arusaadavalt raha saada, võimalikult palju raha. Nõrgaks kohaks on valitud ohvritel pea alati seksuaalküsimused. See on ka loomulik. Maksivad seadused pea kõikides riikides kaitsevad naist mehe vastu, kes vägivalda tarvitab, kaitsevad naist, kui temal sünnib väljaspool abielu laps, alimentide näol jne. Eriliselt tänuväärseks alaks on kujunenud nais-väljapressijate juures väljaspool abielu sündinud lapse küsimus. Sellel alal on nais-väljapressijal kerge töötada. Harilikult ei taha ohver, kes ju pea alati on ise abielus, et alatakse alimentide protsess, ja maksab vagusi nõutud raha. Tihti kinnitab nais-väljapressija, et temal olevat oodata laps, kelle isaks on muidugi ohver; harilikult ei vasta see tõeale, kuid „tulevast isa“ võib niimoodi kuude kaupa ninapidi vedada, temalt raha nõudes, enne kui selgub, et vastav naisterahvas üldse raske pole. Nõutakse mõnikord ka raha abordi tegemiseks ja et sarnast nõudmist saab ette panna ainult üks kord, siis on need nõud-

mised ka õige soolased. Lõpmata arv kirju ühes ähvardustega „kõigist“ kõnel-
da tervele maailmale, sunnib muidugi
ohvrit maksuma.

Kriminaalnõunik dr. Gebhardt, tuntud
spetsialist käsitataval alal, jutustab mõ-
nest huvitavast loost. Nii tegutses 1916. a.
Leipzigis keegi nais-väljapressija, muu
seas peaaegu 50-aastane vanaeit, katsu-
des oma õnne ka ühe jõukama vabrikandi
kallal, kes ise elas väljaspool Leipzigit.
Tööstur õppis juhuslikult seda vanaini-
mest tundma ja langeski tema lõksu. Seda
ainult vajaski nais-väljapressija ja ta kir-
jutas varstigi töösturile, et tal sündivat
laps ning et ta sellest teatab vabrikandi
naisele, kui vabrikant, muidugi mõista, ei
maksa. Huvitavad iseenesest on need —
tüüpilised nais-väljapressija — kirjad. Üks
neist kõlab, näiteks, nii: „Et sina ühes
minuga viibisid kupeldaja M. korteris,
seda sa tahad vist ka salata ja olematuks
teha. Kuid sellega sul ei ole õnne; minul
on olemas tunnistajaid ja sellest on tekki-
nud tagajärjed, ja kui sina ka pöörad kõi-
kide valitsuseasutuste poole ja katsud
abiaks võtta terve pataljoni venelasi (asi
sündis ju maailmasõja päevil. R. S.), minul
pole hirmu, minul on nüüd kõik ükskõik ja
sinu peale ma ei mõtle põrmugi, ka sinu
naise suhtes mitte. Ole ometi nii hea ja
saada mulle soovitatud asi, et ma saaksin
asja korda seada. Mina ise omas kurvas
seisukorras ei suuda kulusid kanda.“
Ühes selle nais-väljapressijaga töötas ka
kirjas mainitud M., kes katsus igatpidi
kaasa aidata raha väljapressimisele töös-
turilt. Viimane tegi seda, mis on ainus
õige tegu sarnaste isikute vastu: ta läks
politseisse ja andis asjast ametivõimudele
teada. Mõlemad naised pidid aga hiljem
oma teo üle vanglas pikemat aega järele
mõtleva.

Ära kasutatakse muidugi ka teisi sünd-
musi, teisi juhtumeid, mis ühenduses sugu-
lise läbikäimisega, kõige parema meelega
neid, mis ühel või teisel viisil, ühel või
teisel kujul on mainitud vastava riigi sea-
dustes. Seal, kus suguhaiguste üleand-
mine on karistatav, katsutakse ohvrile sel-
geks teha, et temalt on saadud mingi sugu-
haigus. Väga tihti ei lähe siin ähvardus
märki, sest ohver teab, näiteks, et ta terve
on ja oli, kuid siiski ollakse ka sarnastel
juhtudel nõus raha maksuma, et mitte prot-
sessimal hakata. Abielu truuduse murd-
mine, kupeldamine jne. — kõik need süü-
ja väärted peavad nais-väljapressijale

kaasa aitama raha tegemiseks. On ette
tulnud juhtumeid, kus vanemad oma ala-
ealise tütreaga äri teevad väljapressimise
otstarbel. Tütar viiakse kuidagi mõne
jõukama meesterahvaga kokku, kelle koha-
ta on muidugi juba aegsasti kogutud tar-
vilised andmed (perekonnaseis, majandus-
lik olukord jne.), ja siis tulevad kirjad raha
nõudmisega ja ähvardusega mittemaks-
mise korral loost anda teada ametivõimu-
dele. Ei kujuta endale ette, mida inimesed
kõik välja ei mõtle, et ainult raha, raha ja
veel kord raha saada! Samas Leipzigis
töötas mõne aasta eest grupp inimesi —
kolm naist ja üks abielumees — kes kokku
40 väljapressimise kirja saatsid oma õnne-
tule ohvrile, osalt isegi ekspressidega!
Ähvardati vaest meest seletustega tema
naisele, pahanduste tegemisega äris jne.
— ja mees maksis truuult. Mõne aja jook-
sul võttis ohver siiski südame rindu (kui
oli makstud kokku juba 1000 kr. ümber) ja
läks politseisse.

Huvitav lugu juhtus Leipzigis veel
1925. aastal. Keegi tööstur, kes ise elas
väljaspool Leipzigit, sai väljapressimise
kirja, mis oli varustatud vale allkirjaga ja
milles nõuti ei enam ega vähem kui 5000
saksa marka „vaikimisraha“. Mittemaks-
mise korral ähvardati töösturi ebakorra-
likust elust veidi jutustada tema abikaas-
sale. Järgnes väikene kirjavahetus töös-
turi ja väljapressija vahel, mis algas krimi-
naalpolitsei nõuandel töösturile, et kurja-
tegitjat kätte saada. Esimene kiri seletas
töösturile, et tema olevat ühe avaliku
naisterahvaga maganud ühes Leipzigi
võõrastemajas ja peale selle veel ühe kup-
eldaja korteris. Nõuti raha ühe nädala
jooksul ja lubati isegi raha saamist kvi-
teerida, mittesaamise korral ähvardati
pöörata mehe naise poole. Kviitung saa-
detigi töösturile viimase nõudmisel, enne
kui veel raha oli käes, allkiri aga oli võlt-
situd, nimeks oli tarvitatud sõbranna nimi.
See nais-väljapressija ei tunnud isiklikult
üldse töösturit. Ta oli aga oma sõbran-
nalt — ühelt avalikult naiselt — kuulnud,
et tööstur elavat kõlvatut elu. Nais-välja-
pressija oli ise endine avalik naine, kuid
aga vahepeal abiellunud. Ümbrikke ja
kirju ei kirjutanud tema ise, vaid lasi neid
kirjutada. Politsei tegi kindlaks, et töös-
tur tõesti oli mitmel puhul Leipzigis käi-
nud ja mitmes võerastemajas elanud, kuid
igakord — oma naisega. Jäi ainult üle
arvata, et kuidagi katsutatakse vale alustel
ja arvamistel kasutada töösturi nime.

Varsti selguski terve asi. Kriminaalpolitsei tegi selgeks, et töösturi elukohas elutes eelmainitud sõbranna, lõbunaise sõber, kes ka ei salanud, et tema on seisnud selle lõbunaisega sugulises vahekorras. Kuidas aga sattus nais-väljapressija töösturi nime peale? Tema ei kuulnud oma sõbrannalt seda nime, teadis ainult, et ta elab X. linnas ja laseb endale ülikondi valmistada Leipzigiis Y. tänaval asuva rätsepa juures. Siis käidi muidugi kõik selle tänava rätsepaärid läbi seni, kui oli käes töösturi nimi. Nais-väljapressija oli nüüd arvamisel, et tema on kätte saanud sõbranna sõbra nime ja hakkas vastavalt sellele tegutsema. Tööstur polnud muidugi milleski süüdi, tema isik vahetati ainult ära lõbunaise sõbra isikuga. Nais-väljapressijal läks terve see lõbu kalliks maksma. Temal tuli vastust anda väljapressimise katse ja dokumentide võltsimise eest.

Nagu juba eelpool öeldud, katsutakse raha väljapressida ähvardustega „kõik“ seletada naisele, vanematele, ärisõpradele ülemustele, koolivalitsusele, kohtule jne. jne., rippuvalt vastava meesterahva teenistusest ja elu-olust. Mõnikord tegutsevad aga sarnased väljapressijad ka õige radikaalselt. Kihluste päeval, isegi pulmapäeval ilmub nais-väljapressija vastava mehe juure, nõudes juba õige tunduvaid summasid vaikimise eest. On teada, et mõned sarnased väljapressijad mõnel korral laulatuse ajal, laps süles, ilmuvad kirikusse, et seal teha inetuid skandaale ja stseene.

Peaasjalikult töötavad nais-väljapressijad meeste kallal, nagu juba eelpool tähendatud, kuid ka naised ei ole nende tegevuse vastu alati kindlustatud, nagu seda näitab järgmine lugu. Keegi 20-aastane naisteeniija oli ametis jõuka kaupmehe juures. Viimase tütar oli mingisuguses vahekorras ühe noore mehega, mis teatavaks sai teenijale, samuti ka see, et sellest vahekorras ei tohtud vanematele kõnelda. Seda teadmist hakkas teenija kasutama

väljapressimisteks. Kõigepealt tähendas teenija, et tema olevat kuulnud, et naabruses kõneldakse tütarlapse ja nooremehe vahekorras. Üks vana inimene olevat isegi öelnud, et tema läheb tüdrukule vanemate juure ja seletab neile kõik, kui ta aga saab 350 saksa marka, siis vaikib. Omas hirmus andis tüdruk teenijale nõutud raha, mis muidugi kellelegi üle ei antud, vaid väljapressijale endale jäi. Kui teenija hiljem lahkus kaupmehe teenistusest, kirjutas ta tüdrukule kirja ja nõudis endale 600 marka, ähvardusega vastasel korral midagi ette võtta. Et tüdruk sellele kirjale ei vastanud, kirjutas teenija mõne aja tagant uue kirja, nõudes nüüd 450 marka, arvamisel olles, et väiksemat summat on kergem maksta. Kuivõrd raffineeritult tegutses see naisterahvas, näitab see asjaolu, et kirjale oli juure lisatud teine, täitsa süütu kiri — selleks juhtumiseks, kui vanemad küsivad kellelt on kiri ja seda tahavad näha. Väljapressimise kirjas eneses aga ähvardati kõigist teatada koolile, kus tüdruk käis, vanematele jne. „Kui teie panete rõhku oma vanemate arvamisele ja oma aule, siis ärge vaadake rahale. Seda nõu ma teile annan! Kui raha ei ole kolme päeva jooksul minu käes...“ jne. jne. Isa tegi seda, mis õige: ta andis asja politsei kätte ja teenijal tuli 6 kuud istuda väljapressimise ja selle katse eest. Teenija tegutses väljapressijana ainult selleks, et, nagu ta ise seletas kohtus, endale saadud rahaga osta uusi kleite.

Ainus õige tee on, nagu juba mitmel korral tähendatud, politsei poole pöörata, kes siis väljapressija toimetab sinna, kus on ta õige koht: trellide taha. Äärmisel korral aitab ka teine abinõu — vaikimine, kirjadele mitte vastamine, mis aga juba seetõttu halb, et siis kardetav kurjategija pääseb karistusest ja katsub õnne mõne teise ohvri juures. Üks on muidugi selge, senikaua kui valitseb maailma seksuaalne tung ja ühes sellega armastus, ei lõpe nais-väljapressija tegevus, kes ikka ja ikka uuesti otsib ja leiab ohvreid. R. S.

Ametlik osa.

Politseivalitsuse direktori käsukiri
5. aug. s. a. nr. 4.

§ 7.

Hiljuti möödus praeguse Keila jaoskonna politseikomisari Madis M a t h i e-

s e n i 25 a. riigiteenistuse tähtpäev. Pea-aegu kõik selle aja on pühendanud Mathiesen võrdlemisi raskele politseiteenistusele, alates oma teenistust 1903. a. politseikordnikuna, van. miilitsioneerina ja 1920. a. senini politseikomisarina.

Kogu teenistusaja kestel on komissar Mathiesen näidanud suurt oskust ja kohusetunnet, mille tõttu tema töö on olnud viljakas.

Tehtud pilkaajalise töö eest avaldan siin kohal politseikomissarile Mathiesenile teenistuse nimel tänu ja soovin jõudu edaspidises töös.

Joh. Sooman,
Pol. val. direktori aj. kt.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 3. augustist s. a. nr. 84.

on ülendatud Petseri jaoskonna Ledistse rajooni valv. kapral Rudolf Liiv eeskujuliku ja kiiduväärt teenistuse eest nooremaks allohvitseriks.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) perioodiline trükitoode „Aadressleht“, hakkab ilmuma Tallinnas ja Tartus, kuus korda nädalas; väljaandja — Eduard Kriisa, vastutav toimetaja — Villem Kender.

Trükitoode paljundatakse paljundusbüroos Tallinnas, Rüütli tän. 6 ja Reklaam ja Kuulutuste Büroos, Tartus.

2) Ajaleht „Alutaguse Teataja“, hakkab ilmuma Jõhvi alevis, üks kord nädalas; väljaandja — Vladimir Mustel, vastutav toimetaja — Aleksander Käbin.

„Alutaguse Teataja“ trükitakse Narvas, M. Minis'e trükikojas.

Politseivalitsuse poolt on antud loa

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: 1) Harald Gustavi p. Vohrmannile Viljandis, Tartu tän. nr. 6-a, maksvusega 6. augustini 1930. a.

2) Robert Isaki p. Verevile — Antsla alevis, Jaani tän. nr. 2, maksvusega 24. juulini 1930. a.

3) Hans Vidrika p. Reitavile — Laius-Tähkvere vallas, maksvusega 26. juulini 1930. a.

Politseidirektori määrusega on tühistatud:

1) Veinjärve vallas elutseva Mihkel Johani p. Päärti laskeriista hoidmise ja kandmise luba.

2) Saksi vallas, Induniidu külas elutseva August Jaani p. Videviku laskeriista luba jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Välismailt.

Ka rahateenimise viis.

Umbes 20 aastat tagasi tegutses Berliinis üks laternate puhastaja, kes oskas endale raha teenida õige algupärasel viisil. Kui ta töötas laterna otsas ja tähele pani, et lähedal asub rohkem publikut, kukkus ta laterna postilt alla. Mees oli nii vilunud selles kukkumises, et tema kunagi suuremat viga kukkumisel ei saanud. Muidugi oigas ta maas peale kukkumist väga, sest selleks terve see nali ette võeti, ja lähedal olijad andsid vaesele „õnnetule“ raha — nii palju kui igaüks suutis ja tahtis. Mees tegutses sel viisil kuude kaupa ja oleks veel tegutsenud ei tea kui kaua, kui politsei poleks siiski sattunud selle osava laternate puhastaja tegevusele. Mees võeti vahi alla ja siis selgus lähemalt kukkumiste lugu. — Õige omapäraselt töötasid ka Pariisis mõne aasta eest kaks petist. Üks neist, ametilt lukusepp ja mehaanik, valmistas tangid, mis jätsid käesse pigistamisel mulje, nagu oleks hobune kätt hammustanud. Tangidega varustatult kõndisid petised Pariisi tänavail ja otsisid endale ohvreid. Kui kuskil leiti elegantsem sõiduvanker, mis

lubas oletada, et omanikul pole puudust rahast, siis läks üks petistest hobuse või hobuste juure ja kilgatas korruga. Juureruttavatele inimestele näitas petis haava, mis oli varem tehtud tangidega. Sõiduriista omanikud olid alati valmis maksta raha, et mitte minna politseisse ja läbi teha kohtuprotsesse. Sellega petised arvestasidki. Nii nad tegutsesid pikemat aega hea eduga, sest kahjutasu nõudmised polnud väiksed ja nõutud summa tasuti alati suuremate vaielusteta. Kuid mehed olid liig ahned ja kordasid oma trikki liig tihti. Hobuste arv, kes inimesi hammustasid, kasvas Pariisis korruga kartustäratavalt. Seda panid muidugi kõigepealt tähele sõidukite omanikud ja kui kord jälle juhtus niisugune õnnetus, kutsus hobuste omanik kohale arsti, kes konstateeris, et siin pole sugugi tegmist hobuse hammustamisega, vaid hoopis millegi muuga. Politsei selgitas siis asja ja petised toimetati kindlasse paika.

„Doktor“.

Veel läinud sajangu keskpaigal ei arvatud timukat korralikkude inimeste hulka. Temaga keegi läbi ei käinud, teda

keegi oma majja elama ei võtnud, tema lapsi ei tahetud koolitada ja nendega abielluda ei tohtud. Timukas oli põlatud, vihatud ja kardetud isik, kes pidi seisma eemal teistest nagu mõni haige või inimkonnast väljaheidetu. Kui aga timukas oli surmanud sada inimest, anti temale aukraad, teda hakati nimetama doktoriks. Ja sellest ajast peale langesid ka kõik vahed tema, ta perekonna ja teiste inimeste vahel, oli nagu endast mõistetav, et sellest ajast peale kogusid tema ümber sõbrad ja tuttavad, kes lugesid endale auks läbi käia doktoriga!

Kurblooline naljamäng.

Läinud aastal tuli surmata vastava kohtuotsuse põhjal Ameerika Ühisriikide osariigis Arkansases kaks kurjategijat. Nad viibisid Little Rock linna vanglas ja kõik ettevalmistused surmaotsuse täideviimiseks olid tehtud. Kurjategijaid viidi vastavasse kambri ja üks neist asetati elektritoolile. Kõik oli nagu korras, kuid siiski puudus veel midagi. Selgus viimasel hetkel, et timukat pole kohal. Mõni tema järgi, kuid mees ei saanud kuidagi tulla. Tema oli nimelt salapiirituse müüjatele kuidagi kaasa aidanud piirituse müümisel, oli ühes salamüüjatega sisse kukkunud ja kohtu poolt mõneks ajaks kinni mõistetud. Timukas viibis samas vanglas, kus surmakandidaadidki ootasid oma viimast tundi, kuid ei saanud ilmuda ametikohuste täitmisele temast mitteolevatel põhjustel. Ja kohtuotsuse täideviimine tuligi edasi lükata, sest timuka ametit keegi täitma ei tahtnud hakata.

Kurjategijate steriliseerimine.

Taanis on otsustatud läbi viia kurjategijate steriliseerimine. Selle juures aga ei taheta vastava seadusega seda maksuma panna karistusena kurjategijatele, nagu see, näiteks, sünnib mitmes Ameerika Ühisriikide osariigis. Steriliseerimine peab Taani kavatsuste järgi olema ainult abinõu kuritegude vähendamiseks. Et seda läbi viia, selleks on vastava seaduse alusel vajalik kurjategijate nõusolek, keda tahetakse steriliseerida. Muuseas on Taanis juba kaks korda sterilisatsioon läbi viidud, mõlemil korral muidugi vastavate kurjategijate nõusolekul. Tähtsajäried olevat õige lootustäratavad, vanad retsitivistid olevat paranenud ja asunud ausatele eluviisidele ja ei tahtvat mõteldagi enam kuritegude toimepanemisele. — Ka Shveit-

sis on ette võetud steriliseerimisi. Seal on juba maksvad vastavad seadused, mis aga tunduvad veidi puudulikkudena ja mõnes osas isegi hädaohtlikkudena. Nii, näiteks, maksab kantonis Waadti kord, et steriliseerimisi võib toimetada hullumeelsete ja nõdrameelsete kallal, kui nende seisukord nõuab alalist abi ja on hädaohtlik nende enestele ning teistele inimestele. Samuti võib seal toimetada steriliseerimist nende kallal, kes alaliselt tarvitavad uimastavaid mürke (morfinistid, kokainistid, joodikud jne.), kui nende seisukord nõuab alalist abi ja kui nad muutuvad hädaohtlikuks enestele ja teistele. Need määrused on muidugi õige ebatäpsed ja annavad isiklisele äranägemisele väga palju võimalusi, nii et võivad ette tulla isegi kuritarvidused.

Vangide karjeer.

New Jersey vangla endised vangid otsustasid mõne aja eest kokku tulla ja pühitseda seda jälleenägemist suurema koosviibimisega. Viimasest võtsid osa 200 inimese ümber, nagu teatavad Ühisriikide ajalehed. Mõtte algatajaks ja koosoleku kokkukutsujaks oli keegi dr. Frank Moore, kes selle kokkutulemisega tahtis tõendada, et suur osa endistest vangidest, eriti neist, kes kuritegusid toime panid noores eas, on muutunud korralikkudeks kodanikkudeks. Koosviibimisel peeti hulk kõnesid, milledes endised vangid kirjeldasid oma elu pärast vanglast vabanemist. Üldiselt jäi tõesti niisugune nägemine, et endised kurjategijad on muutunud igapäidi auväärseteks kodanikkudeks. Selgus muuseas, et üks endistest vangidest oli juba mitu aastat ühe suurema panga direktoriks, keegi teine pidas pikemat aega koolipresidenti ametit, mitmed teised olid muutunud soliidseteks ja suuremateks äri meesteks jne. Ainult üks kaheksa seast oli teistkordselt vanglasse läinud. Esimest korda viibis ta seal viis aastat mingi varguse pärast ja nähtavasti mõjus see kaasa tema edaspidisele elukäigule: liig raske karistus selle kuriteo eest. Muidugi võib ka oletada, et kokku tulid ainult need endised vangid, kes tõesti olid leidnud tee tagasi harilikku ellu, kuna, võib olla, elukutselised täie teadmisega koosviibimisest eemale jäid.

Uimastavate mürkide kuningas.

Egiptuse politseil läks korda peale suurte jõupingutuste, kuude viisi kestnud

otsimiste, läbiotsimiste, tagaajamiste jne. kinni võtta tähtsamaid Egiptuse ja terve hommikumaa kurjategijaid. Mõne aja eest tabas nimelt politsei kaua otsitud kauplejat uimastavate mürkidega El-Hag-Tarbuši, keda nimetati Egiptuses uimastavate mürkide kuningaks. Tema käest käis läbi terve hommikumaa salakaubandus morfiu-miga, oopiumiga, kokaiiniga ja herdiiniga. Läbiotsimisel leiti muuseas tema suurest ja toredast lossist umbes 2000 kilogrammi oopiumi, 600 kilogrammi hašiši ja määratu

hulk kokaiini. Mees suutis oma tegevust kuni viimase ajani varjata, organiseerides salakaubitsemist ja -vedamist otse eeskujulikult. Väiksemad vennad ei teadnud, kes on suure salga juhatajaks ja rahaandjaks. Kurjategija teenis oma seadusevastase tegevusega hiigla raha. Lõpuks tabas aga ka teda politsei käsi, kes juba mõnda aega kahtlustas meest seadusevastase äri tegemises, kellel aga puudusid otsekohe-sed andmed millegi tõsisema aktsiooni ettevõtmiseks.

Väljaandja: **Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv-ala kirjastus.**

Vastutav toimetaja: **E. Maddison.**

Tegev toimetaja: **O. Angelus.**

K u u l u t u s i.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

- Borhov**, Timofei, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 34, välja antud Viru maakonna rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt.
- Siip**, Eduard Ado poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus. (1665)
- Semjonov**, Feodor Jevgrafi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 5683, välja antud 3. suurtükiväe polgu ülemalt 31. 10. 22 a. (1669)
- Lemming**, Nikolai Peetri poeg, hobusepass nr. 39, välja antud Narva 1. jaoskonna politseikomissariilt 12. 3. 29 a. (1670)
- Sõss**, Ekaterina Prokofi tütar, Nanseni pass nr. 16963/7287, välja antud politsei peavalitsuselt 1925 a. (1671)
- Põdra**, Oskar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5908, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 17. 9. 25 a. (13639)
- Päri**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 29428, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt 15. 11. 20 a. (153641)
- Rütmann**, Jaan, lasakeriistaluba nr. 337, välja antud Harju maakonna politsei ülemalt 27. 1. 25 a. (13656)
- Rütmann**, Jaan, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 7637, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt 24. 4. 20 a. (13658)
- Marist**, Tiidrik Mardi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 10988, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 24. 12. 20 a. (4219)
- Erdmann**, Aleksander Jüri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11697, välja antud Viljandi maakonna rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt 19. 10. 20 a. (4222)
- Sebulke**, Karl Karli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14123, välja antud Pärnu kaitseväe ringkonna ülemalt 6. 12. 20 a. (4225)
- Vahlberg**, Paul Ernsti poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14853, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 4.10. 23 a. (4226)
- Mell**, Jüri Jakobi poeg, paaditunnistus nr. 298, välja antud piirivalve Pärnu rajooni ülemalt 8. 4. 27 a. (4227)
- Niit**, Vassili Vassili poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 59, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 11. 1. 25 a. (4229)
- Oidram**, August Kustase poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 8972, välja antud Lääne maakonna rahvaväe ülemalt 29. 10. 20 a. (18444)
- Ivanov**, Julius Helene poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 12609, välja antud Harju maakonna rahvaväe ülemalt 21. 9. 23 a. (18445)
- Hermann**, Jüri Hansu poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1689, välja antud väljapatarei nr. 9 ülemalt 22. 5. 20 a. (18447)
- Teinfeldt**, August Mardi poeg, reservitunnistus nr. 4881, välja antud 3. jalaväe polgu ülemalt 29. 3. 20 a. (19073)
- Silde**, Juhan Jakobi poeg, reservitunnistus, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt. (19087)

- Pentinin, Andreas-Anti Madise poeg, laskeriistalüba nr. 805, välja antud Lääne-Saare prefektilt 23. 9. 27 a., maksusega 23. 9. 29 a. (18449)
- Elster, August Hansu poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1628, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a. (18451)
- Niklus, Peeter Jaani poeg, reservitunnistus nr. 75, välja antud Sakala partiisaanide polgu ülemalt 19. 3. 20 a. (19068)
- Uibo, Johannes Jakobi poeg, tunnistus nr. 33509 kaitseväes teenimise kohta, välja antud Tartu kaitseväe ringkonna ülemalt 22. 12. 22 a. (19075)
- Veissberg, Elmar Andrese poeg, laskeriistalüba nr. 51, välja antud Metsade peavalitsuselt 31. 1. 28 a. (19072)
- Rink, Jaan Hansu poeg, laskeriistalüba nr. 342, välja antud Tartu-Valga prefektilt 27. 4. 29 a. (19096)
- Lestberg, Aleksander Juhani poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4306, välja antud Tartu kaitseväe ringkonna ülemalt 21. 4. 20 a. (19100)
- Sütt, Herman Peetri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 994, välja antud 2. jalaväe rügemendi ratsamaakoolajate komando ülemalt 22. 4. 20 a. (19102)
- Sütt, Herman Peetri poeg, tunnistus maa saamiseks, välja antud Tartu maakonna rahvaväe ülemalt 9. 1. 22 a. nr. 365. (19102)
- Kompus, Jaan Juhani poeg, pensionitunnistus nr. 598/43263, välja antud töö- ja hoolekandeministeeriumilt 7. 11. 25 a. (19105)
- Hein, Arnold Tõnise poeg, välispass nr. 1419, välja antud välisministeeriumilt 21. 6. 21 a.
- Gerke, Feliks Richardi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 6982, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 6. 10. 23 a.
- Harak, Rudolf Ado poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2679, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 10. 5. 24 a.
- Tols, August, hobusepass, välja antud Kohila vallavalitsuselt. (20872)
- Mikk, Gunnar, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 43, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 1. 28 a. (20875)
- Põldmann, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 31499. (20879)
- Loobjakas, Artur, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 71, välja antud Varust. valitsuse ülemalt 15. 9. 20 a. (20880)
- Jaanvaldt, Elmar, välja antud sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1281, välja antud Korrald. valitsuse ülemalt 1. 4. 27 a. (20884)
- Luts, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 33355, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt 16. 12. 20 a. (20885)
- Plaata, Aleksander Johani poeg, laskeriistalüba nr. 227, välja antud Paide jaoskonna politseikomissariilt 11. 6. 27 a. (21190)
- Lepikson, August, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3413, välja antud 5. Rakvere polgu ülemalt 30. 3. 20 a. (21197)
- Kesküla, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4085, välja antud Allohvitseride kooli ülemalt 18. 8. 21 a. (21238)
- Tõll, Voldemar, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 458, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 25. 3. 27 a. (21240)
- Vaev, Mihkel, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2114, välja antud Tallinna tagavara polgu ülemalt 20. 3. 20 a. (21241)
- Vibu, Konstantin, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 2464, välja antud 2. jalaväe polgu ülemalt 17. 8. 21 a. (21250)
- Vaen, Villem, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1120, välja antud Saaremaa rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt 1. 11. 20 a. (21271)
- Lõbus, Jakob, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 4625, välja antud 10. jalaväe polgu ülemalt 29. 9. 22 a. (21272)
- Sigus, Friedrich, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 374, välja antud 3. diviisi tagavara pataljoni ülemalt 8. 4. 20 a. (21277)
- Heier, Sofie, Nanseni pass, välja antud politsei peavalitsuselt 1924 a. (21306)
- Vestermann, August Gustavi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 987, välja antud Harju kaitseväe ringkonna ülemalt 23. 1. 28 a. (21708)
- Jürgenthal, Julius Hansu p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 948, välja antud Sõjav. tervishoiuvalitsuse ülemalt 7. 2. 21 a. (21709)

**Tunnustatakse maksvusetuks järgmised
isikutunnistused:**

- K ä n g s e p, Arnold Kusta poeg, välja antud Linnamäe vallavalitsuselt 12. 12. 1927 a. nr. 254. (43606)
- M i c h e l s o n, Linda Hansu tütar, välja antud Viljandi maakonna politsei 4. jaoskonna ülemalt 21. 11. 19 a. nr. 516.
- P a h l a, Anna Tõnise tütar, välja antud Viljandi maakonna politsei 3. jaoskonna ülemalt 17. 11. 20 a. nr. 1283.
- V a n k e r, Lidia Jaani tütar, välja antud Polli vallavalitsuselt 5. 12. 19 a. nr. 257. (43616)
- V e n t s e l, Vidrik Jaani poeg, välja antud Vaabina vallavalitsuselt 20. 1. 20 a. nr. 267. (43622)
- H e e r i n g s o n, Jakob.
- V i j a r, Karl Jaani poeg, välja antud Vana-Antsla vallavalitsuselt 23. 10. 28 a. nr. 1227.
- S a k a r i a s, Hilda. (43624)
- V i r u n u r m, Herman Jaagu poeg, välja antud Viru-Maidla vallavalitsuselt.
- R o o s t, Robert Karli poeg, välja antud Raudtee politsei ülemalt 9. 1. 20 a. nr. 5771.
- K i v i, Adele Jaani tütar, välja antud Elistvere vallavalitsuselt 15. 12. 19 a. nr. 491.
- S u i t s, Juula Tõnu tütar, välja antud Raudtee politsei ülemalt 12. 12. 19 a. nr. 4441.
- V i i r a, Marie Jüri tütar, välja antud Karksi vallavalitsuselt 31. 12. 19 a. nr. 286.
- L e i s s o n, August Kusta poeg, välja antud Pornuse vallavalitsuselt 10. 5. 28 a. nr. 38.
- J e s o v, Aleksandra Kusma tütar, välja antud Järvesuu vallavalitsuselt 11. 9. 1923 a. nr. 308.
- V a h i, Johannes Marie poeg, välja antud Kavastu vallavalitsuselt 27. 10. 20 a. nr. 1223.
- O j a m a a, Emilie Jaani tütar, välja antud Haaslava vallavalitsuselt 8. 1. 20 a. nr. 319.
- V i r o, Jaan Karli poeg, välja antud Tammistu vallavalitsuselt 21. 12. 19 a. nr. 143.
- M a r t i n s o n, Elfriede Johani tütar, välja antud Tähtvere vallavalitsuselt 27. 1. 1922 a. nr. 892.
- L õ o k e, Isak Jaagu poeg, välja antud Jõgeva vallavalitsuselt 23. 12. 19 a. nr. 583.
- P e n n a r, Peeter Jaagu poeg, välja antud Aru vallavalitsuselt 9. 2. 22 a. nr. 64.
- K a a s i k, Jaan Peetri poeg, välja antud Rasina vallavalitsuselt 12. 12. 19 a. nr. 59.
- T o o t s, Sofie Hendriku tütar, välja antud Kavastu vallavalitsuselt 8. 12. 19 a. nr. 154.
- H a c k e n s c h m i d t, Ella Jaani tütar, välja antud Ropka vallavalitsuselt 6. 2. 20 a. nr. 181.
- K u r s, Amalie-Rosalie Mihkli tütar, välja antud Elistvere vallavalitsuselt 20. 12. 1919 a. nr. 934.
- P e t e r s o n, Salme Taaveti tütar, välja antud Elistvere vallavalitsuselt 3. 1. 24 a. nr. 163.
- S c h u l t s, Johannes Markuse poeg, välja antud Kudina vallavalitsuselt 17. 1. 21 a. nr. 657.
- Z o o b e r, Karl Johani poeg, välja antud Kodijärve vallavalitsuselt 12. 3. 20 a. nr. 324.
- R o o m e t, Marie Jaagu tütar, välja antud Vaimastvere vallavalitsuselt 7. 10. 25 a. nr. 115.

RESTORAAN „TEATERKELDER“ RESTORAAN
JAANI TÄNAV 5. * SAKSA TEATRI MAJAS, * KÕNETRAAT 565

KODU- JA VÄLISMAA LIKÖÖRID,
VEINID, NAPSID JA ÕLLED

SOE HOMMIKUEINE SUURES VALJAVALIKUS kella 10—1. Lõuna kella 1—5

EESKUJULIK KÖÖK * ODAVAD HINNAD

Söögid à la carte igal ajal. Muusika kella 7—¹/₂12

VASTUTAV ÖKONOOM